

Loven anvendelig ved vurderingen af en international voldgiftaftales eksistens og gyldighed efter voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt.

The law applicable to the assessment of the existence and validity of an international arbitration agreement pursuant to Section 8, subsection 1, first sentence of the Danish Arbitration Act

af OSKAR NØRTOFT LINDEKILDE

I henhold til voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt. skal en domstol afvise en sag, hvis sagen er anlagt forinden der er indledt voldgift og den indstævnte påstår sagen afvist med henvisning til en aftale om voldgift, medmindre domstolen finder, at der ikke foreligger nogen sådan voldgiftsaftale, eller at voldgiftsaftalen er ugyldig.

Formålet med denne afhandling er at undersøge og fastlægge, hvilken lov der finder anvendelse ved den vurdering, som domstolene skal foretage af voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed i henhold til denne bestemmelse.

Afhandlingen er opdelt i to dele. I den første del undersøges det, hvilken lovvalgsregel der finder anvendelse på lovvalgsspørgsmålet. I den anden del undersøges vurderingen af, om parterne, i medfør af den anvendelige lovvalgsregel, har indgået en aftale om, hvilken lov der skal finde anvendelse.

Det konkluderes, at lovvalgsreglen indeholdt i voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led, der angår en dansk domstols vurdering af en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed i forbindelse med en anmodning om nægtelse af anerkendelse eller fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse, må kunne udstrækkes til også at finde anvendelse i tilfælde omfattet af voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt. Som følge heraf er den anvendelige lov (1) den lov som ifølge parternes aftale finder anvendelse på voldgiftsaftalen (2), i mangel af sådan aftale, sædets lov, eller (3), hvis sædet ikke kan identificeres, den lov der følger af dansk international privatret.

Det konkluderes herudover, at der kan træffes et udtrykkeligt såvel som et implicit lovvalg. Formentlig skal vurderingen af, om der er truffet et stiltiende lovvalg ske i overensstemmelse med reglen i Romkonventionens Art 3(1), uanset at denne finder hverken direkte eller analog anvendelse, idet den må betragtes som kilde til inspiration og vejledning i denne henseende. Et stiltiende lovvalg skal derfor kunne konstateres med rimelig sikkerhed, og det skal støttes alene på objektive – og ikke subjektive – omstændigheder.

Indholdsfortegnelse

Abstract	3
1. Introduktion og emneafgrænsning	3
2. Metode og retskilder	5

Del I: Reguleringen af lovvalgsspørgsmålet i dansk ret – lovvalgsreglen..... 5

3. Voldgiftsloven, Modelloven og New York-konventionen	5
3.1. Voldgiftsloven.....	6
3.1.1. Reglerne i voldgiftsloven.....	6
3.1.2. Udvidet anvendelsesområde for lovvalgsreglen i voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led.	8
3.2. Modelloven	10
3.2.1. Reglerne i Modelloven	11
3.2.2. Udvidet anvendelsesområde for lovvalgsreglerne i Modellovens Art 34(2)(a)(i) og 36(1)(a)(i).....	12
3.3. New York-konventionen.....	13
3.3.1. Reglerne i New York-konventionen	14
3.3.2. Udvidet anvendelsesområde for lovvalgsreglen i New York-konventionens Art V(1)(a)	15
3.4. Voldgiftsloven set i lyset af Modelloven og New York-konventionen.....	19
4. Voldgiftsbekendtgørelsen og Genèvekonventionen.....	19
5. Romkonventionen	21
5.1. Anvendeligheden af Romkonventionens regler	21
5.1.1. Bevæggrundene for undtagelsen af voldgiftsaftaler i Romkonventionens Art 1(2)(d)	22
5.1.2. Analog anvendelse af Romkonventionens regler.....	23
5.2. Nærmere om de bagvedliggende international privatretlige regler.....	24
6. Sammenfatning Del I.....	26

Del II: Vurderingen af om parterne, i medfør af lovvalgsreglen, har indgået en aftale om, hvilken lov der finder anvendelse på voldgiftsaftalen 27

7. Voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led og stiltiende lovvalg.....	27
8. Nærmere om hvad der kræves til konstateringen af et stiltiende lovvalg.....	29
8.1. Stiltiende lovvalg i lyset af Romkonventionens Art 3(1).....	29
8.1.1. Betydningen af, om der er foretaget et generelt lovvalg for hovedkontrakten ...	30
8.1.2. Betydningen af, om der er foretaget et valg af, hvor voldgiften har sit sæde	32
8.2. Validation principle.....	33
8.2.1. Den generelle forståelse af princippet og de forskellige måder, hvorpå det inddrages	33
8.2.2. Inddragelsen af et validation principle i dansk ret.....	34

9. Sammenfatning Del II	37
Konklusion og perspektivering	38
Litteraturfortegnelse.....	39

Abstract

Under Section 8, subsection 1, first sentence of the Danish Arbitration Act, if a case is submitted to a Danish court of law prior to the initiation of arbitration and the defendant claims that the case be dismissed with reference to an arbitration agreement, the court shall dismiss the case unless it finds that no valid arbitration agreement exists.

The purpose of this thesis is to examine and determine what the applicable law is, when a court of law must assess the existence and validity of an arbitration agreement pursuant to this provision.

The structure of this thesis falls in two parts. In the first part it will be examined which choice-of-law-rule applies to the question at hand. In the second part, the assessment of whether or not the parties have made a choice of law pursuant to this choice-of-law-rule, will be examined.

It is concluded, that the choice-of-law-rule contained in the second part of Section 39, subsection 1, no. 1, paragraph a of the Danish Arbitration Act should apply, *not only* when a court of law must assess the existence and validity of an arbitration agreement after it is requested not to recognize or enforce an award, *but also* when a court of law must assess the existence and validity of an arbitration agreement pursuant to Section 8, subsection 1, 1. sentence of the Danish Arbitration Act. Therefore, the applicable law is the law that the parties agreed should govern their arbitration agreement or – in lack of such agreement – the seat of the arbitration. In case it cannot be determined where the arbitral seat will be, Danish private international law rules will determine the applicable law.

This three-step choice-of-law-rule is equivalent to the choice-of-law-rule contained in the European Convention on International Commercial Arbitration of 21 April 1961.

It is also concluded, that the parties' choice of law can be both express as well as implied. Although the 1980 Rome Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations does not apply to arbitration agreements, it is likely that a Danish court of law will look to Art 3(1) for inspiration and guidance. An implied choice of law must, therefore, be able to be determined with a certain degree of certainty. Furthermore, only objective circumstances – as opposed to subjective circumstances – can be relied upon when determining that an implied choice of law has been made.

1. Introduktion og emneafgrænsning

Voldgift er en form for tvistløsning, der kan benyttes som alternativ til tvistløsning ved domstolene. Det er et særligt velegnet alternativ i internationale kommercielle forhold, idet der ofte vil være en modvillighed imod at risikere, at den anden part opnår den hjemmebanefordel, der er ved domstolsbehandling i vedkommendes eget land.

Fundamentet for voldgift er *voldgiftsaftalen*. Gøres det gældende, at der ikke er indgået aftale om voldgift, eller at en sådan aftale er ugyldig, er det således selve fundamentet for tvistløsningen ved voldgift, der gøres indsigelse imod. Prøvelsen af sådanne indsigelser kan ske ved forskellige fora og på forskellige tidspunkter. Hvis der anlægges sag forinden en voldgiftssag er indledt, og indstævnte påstår sagen afvist med henvisning til voldgiftsaftalen, så skal domstolen afvise sagen, medmindre den finder, at der ikke foreligger en aftale om voldgift eller, at denne er aftale er ugyldig, jf. voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt. Når først der er indledt voldgiftssag, skal voldgiftsretten tage stilling til, om den har kompetence til at afgøre tvisten, hvilket afhænger af, om der foreligger en voldgiftsaftale og om denne aftale er gyldig, jf. voldgiftslovens § 16, stk. 1, 1. pkt. I forbindelse med sager om tilsidesættelse af voldgiftskendelser og anerkendelse eller fuldbyrdelse af voldgiftskendelser, kan en vurdering af om der foreligger en voldgiftsaftale, og om denne er gyldig, også være nødvendig, idet voldgiftsaftalen er afgørende for, om voldgiftsretten havde kompetence til at afsige voldgiftskendelse overfor parterne, jf. voldgiftslovens §§ 37 og 39. Fælles for alle disse tilfælde – uanset i hvilket fora og på hvilket tidspunkt vurderingen foretages – er, at det i internationale sammenhænge er nødvendigt at fastslå, hvilken lov der finder anvendelse ved vurderingen. I denne afhandling fokuseres der imidlertid alene på lovvalgsspørgsmålet i de tilfælde der omfattes af voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt.

Emnet for denne afhandling er således afgrænset fra de tilfælde omfattet af voldgiftslovens §§ 16, § 37 og 39. Afgrænsningen overfor Art 16 skyldes, at en domstols vurdering af lovvalgsspørgsmålet og en voldgiftsrets vurdering af lovvalgsspørgsmålet ikke uden videre kan antages at få samme udfald. En dansk domstol vil, i det tilfælde der ingen særlig regulering er af lovvalgsspørgsmålet, ty til dansk international privatret som værende forummets lov. Det kan ikke uden videre konstateres, at en voldgiftsret med sæde i Danmark, i mangel af særlig regulering af lovvalgsspørgsmålet, vil være forpligtet til at anvende dansk international privatret.¹ Afgrænsningen overfor §§ 37 og 39 skyldes, at disse regler – i modsætning til reglen i § 8, stk. 1, 1. pkt. – indeholder udtrykkelige lovvalgsregler. Med afgrænsningen opnås dermed en fokuseret behandling af ét praktisk relevant og ofte problematisk tilfælde.

Emnet er desuden afgrænset til at angå lovvalgsspørgsmålet vedrørende vurderingen af bestemte indsigelser, nemlig indsigelser vedrørende voldgiftsaftalens kontraktuelle *eksistens og gyldighed*. I denne forbindelse bemærkes det, at indsigelser vedrørende parternes retlige handleevne og indsigelser vedrørende formgyldighed – herunder om eventuelle skriftlighedskrav er opfyldt – ikke behandles på samme måde som indsigelser om gyldighed i øvrigt, når det kommer til fastlæggelsen af den anvendelige lov.² Lovvalgsspørgsmålet i relation til disse særlige indsigelser behandles derfor ikke nærmere i denne afhandling.

Formålet med denne afhandling er at fastlægge gældende dansk ret i relation til et spørgsmål, der betragtes som uafklaret, nemlig spørgsmålet om den anvendelige lov i tilfælde omfattet af voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt., dvs. når der er anlagt retssag i Danmark og domstolen – efter påstand om afvisning med henvisning til en voldgiftsaftale – skal vurdere en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed. Første del af afhandlingen indeholder en systematisk undersøgelse af relevante retskilder for at fastslå, hvilken lovvalgsregel der finder anvendelse i forhold til lovvalgsspørgsmålet. I

¹ Berger i Back to Basics? (2006) s. 305-307; Lew/Mistelis/Kröll: Comparative International Commercial Arbitration (2003) s. 111; Lew i 40 Years of Application of the NYC (1999) s. 136.

² Born: International Commercial Arbitration (2021) s. 523; Blessing i 40 Years of Application of the NYC (1999) s. 168-169.

anden del undersøges det, hvornår det – i henhold til denne lovvalgsregel – kan konstateres, at parterne har indgået en aftale om, hvilken lov der finder anvendelse.

2. Metode og retskilder

Til opnåelse af formålet beskrevet i det foregående afsnit anvendes den retsdogmatiske metode, der kendetegnes ved beskrivelse, fortolkning og systematisering af gældende ret. I det følgende fremføres nogle overordnede bemærkninger vedrørende retskildeværdien af retskilderne, hvorimod *konkrete* bemærkninger vedrørende retskildeværdien – i det omfang det vurderes relevant – bliver fremført undervejs i afhandlingen i forbindelse med inddragelsen af den pågældende retskilde.

De danske retskilder, der vil blive inddraget i det følgende, er først og fremmest lovgivning, forarbejder og bekendtgørelser. Dansk retspraksis vil også blive inddraget. Henset til at emnet for denne afhandling er et spørgsmål, der anses for uafklaret i dansk ret, er det imidlertid ganske begrænset, hvor meget relevant dansk retspraksis der er. Herudover vil der blive inddraget faglitterære værker. Forfatterens holdninger og argumenter er selvsagt ikke bindende for en dansk domstol. De kan dog i et vist omfang have værdi som fortolkningsbidrag – måske særligt i et tilfælde som dette, hvor der savnes retspraksis.

Idet den nationale voldgiftsret i høj grad er præget af den internationale voldgiftsret, vil også internationale retskilder blive inddraget i det følgende. Det drejer sig først og fremmest om mellemfolkelige konventioner tiltrådt af Danmark og de dertilhørende internationale forarbejder – såkaldte Travaux Préparatoires – der er officielle dokumenter, der gengiver forhandlinger m.v. undervejs i processen.

Udenlandsk retspraksis vil også blive inddraget i det følgende, uanset at det ikke er en bindende retskilde for en dansk domstol. Netop når det kommer til voldgift, er der en særlig lighed mellem de nationale regler på tværs af en lang række forskellige nationer. Dette skyldes den i vidt omfang benyttede modellovgivning, UNCITRAL Modellov, og den udbredte konvention, New York-konvention. Udenlandsk retspraksis kan derfor udgøre et relevant fortolkningsbidrag henset til de ligheder, der er mellem de udenlandske og danske regler og henset til, at de udenlandske domstole også står overfor den udfordring, der ligger i at fortolke og anvende New York-konventionen.

Del I: Reguleringen af lovvalgsspørgsmålet i dansk ret – lovvalgsreglen

I det følgende undersøges det, hvilken lovvalgsregel der regulerer de tilfælde, der er omfattet af voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt., dvs., hvor der er anlagt sag ved en dansk domstol og denne – efter påstand om afvisning med henvisning til en voldgiftsaftale – skal vurdere voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed.

3. Voldgiftsloven, Modelloven og New York-konventionen

Det er først og fremmest reglerne i voldgiftsloven og de dertilhørende retskilder der redegøres for og analyseres i det følgende. Som det vil fremgå i det følgende, er der imidlertid en nær sammenhæng – og store ligheder – mellem denne lov, Modelloven og New York-konventionen.

3.1. Voldgiftsloven

Det var først i 1972, at Danmark fik en egentlig lov om voldgift. Loven indeholdt få lovbestemmelser og overlod den nærmere tilrettelæggelse og proces til voldgiftsdommerne. Mange stater vedtog efterfølgende lovgivning om voldgift med afsat i den mere detaljerede modellov, og loven var derfor efterhånden ikke længere i tråd med den internationale retsudvikling. I 2005 fulgte Danmark trop og vedtog, ligeledes med afsat i Modelloven, en voldgiftslov med en nøjere regulering af selve voldgiftsprocessen og de typisk forekommende problemstillinger.³

3.1.1. Reglerne i voldgiftsloven

Voldgiftslovens § 8 angår voldgiftsaftaler og domstolenes vurdering af om kompetencen til at afgøre tvisten ligger hos domstolene eller voldgiftsretten. Følgende fremgår af denne § 8, stk. 1, 1. pkt., der omhandler tilfældet, hvor der anlægges retssag forinden der i henhold til en voldgiftsaftale indledes voldgiftssag:

”Retssag om tvister, der efter aftale mellem parterne skal afgøres ved voldgift, afvises efter påstand fra domstolene, medmindre voldgiftsaftalen er ugyldig eller voldgiftssagen af andre grunde ikke kan gennemføres.”

Hvis der er anlagt en retssag, og den indstævnte påstår sagen afvist med henvisning til at tvisten ifølge parternes aftale skal løses ved voldgift, skal retten som udgangspunkt afvise sagen – og dermed henvise den til voldgift – medmindre det vurderes, at voldgiftsaftalen er ugyldig.⁴ Bestemmelsen er *tavs* i forhold til spørgsmålet om, efter hvilken lov denne vurdering skal foretages.

Hvor voldgiftslovens § 8 angår domstolenes vurdering af, hvor kompetencen ligger, angår voldgiftslovens § 16 voldgiftsrettens vurdering af dette spørgsmål. I bestemmelsens 1. pkt. lovfæstes princippet bedre kendt som *”kompetenz-kompetenz”*. Princippet går ud på, at voldgiftsretten har kompetencen til at afgøre, hvorvidt de har kompetence til at afgøre tvisten.⁵ Det fremgår direkte af bestemmelsen, at denne kompetence omfatter afgørelse af *”indsigelse mod voldgiftsaftalens eksistens eller gyldighed”*.

På grund af ordlyd i voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt., hvorefter domstolene ikke er forpligtede til at afvise sagen såfremt voldgiftsaftalen er *ugyldig*, kan det betvivles om dette også gælder, hvor voldgiftsaftalen ikke er *indgået*. Denne tvivl bestyrkes til dels af, at voldgiftslovens § 16, stk. 1, 1. pkt. udtrykkeligt vedrører *”eksistens og gyldighed”*.⁶ Det er imidlertid, efter ordlyden i voldgiftslovens § 8, en forudsætning, at der er tale om en tvist, der efter *aftale* mellem parterne skal afgøres ved voldgift. Domstolene kan således også afvise sagen såfremt ingen sådan aftale er indgået.⁷

Fælles for voldgiftslovens §§ 8 og 16 er således, at der kan rejses spørgsmålet om, hvilken lov der finder anvendelse ved henholdsvis domstolens og voldgiftsrettens vurdering af, hvorvidt der foreligger en aftale om, at den pågældende tvist skal afgøres ved voldgift og hvorvidt en sådan aftale i

³ Juul/Thommesen: Voldgiftsret (2017) s. 14-16.

⁴ Ibid, s. 165.

⁵ Ibid s. 262.

⁶ Offensen i U 2018B.27 (30-31), der dog omhandler ordlyden af voldgiftslovens § 39.

⁷ Schiersing: VL med kommentarer (2016) s. 123.

givet fald er gyldig. Voldgiftslovens § 16 regulerer – ligesom det er tilfældet med voldgiftslovens § 8 – imidlertid ikke dette lovvalgsspørgsmål.

Selvom denne afhandling er afgrænset til at omhandle lovvalgsspørgsmålet i den situation, hvor det aktualiseres *forinden* der foreligger en voldgiftskendelse, er det relevant at se nærmere på bestemmelserne i voldgiftslovens §§ 37 og 38, der omhandler henholdsvis tilsidesættelse af voldgiftskendelser og nægtelse af anerkendelse eller fuldbyrdelse af voldgiftskendelser. Dette skyldes, at det er relevant at overveje, hvorvidt de lovvalgsregler der gælder ifølge disse bestemmelser kan udstrækkes til også at finde anvendelse i de tilfælde ellers omfattet af voldgiftslovens §§ 8 og 16.

Voldgiftslovens § 37 angår tilsidesættelsen af danske voldgiftskendelser, dvs. hvor voldgiften har haft sæde i Danmark.⁸ Efter § 37, stk. 2, nr. 1, litra a, 2. led kan en voldgiftskendelse bl.a. tilsidesættes, såfremt der anmodes herom og det godtgøres, at:

” [...] voldgiftsaftalen er ugyldig efter den lov, som parterne har vedtaget for den, eller i mangel af en sådan vedtagelse efter dansk ret”

Det er kun i det tilfælde, at der er tale om en dansk voldgiftskendelse, at der kan ske tilsidesættelse af voldgiftskendelsen efter voldgiftslovens § 37. En udenlandsk voldgiftskendelse kan derimod potentielt nægtes anerkendelse eller fuldbyrdelse i Danmark efter voldgiftslovens § 39. Efter voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led kan en voldgiftskendelse bl.a. nægtes anerkendelse eller fuldbyrdelse såfremt der anmodes herom og det godtgøres, at:

” [...] voldgiftsaftalen er ugyldig efter den lov, som parterne har vedtaget for den, eller i mangel af en sådan vedtagelse efter loven i det land, hvor voldgiftskendelsen er afsagt”

De refererede dele fra henholdsvis voldgiftslovens §§ 37 og 39 indeholder hver især en toledet lovvalgsregel. Først og fremmest indeholder de dét led, der er fælles for dem begge, at hvor parterne har aftalt, hvilken lov der skal finde anvendelse på voldgiftsaftalen, så finder denne lov anvendelse. Dernæst indeholder § 37 som andet led i sin lovvalgsregel, at hvor parterne ikke har aftalt andet, så finder dansk ret anvendelse. § 39 indeholder derimod som andet led i sin lovvalgsregel, at hvor parterne ikke har aftalt andet, så anvendes loven i det land, hvor voldgiftskendelsen er afsagt – dvs. sædets lov.⁹ Denne forskel skyldes, som tidligere nævnt, at voldgiftslovens § 37 om tilsidesættelse kun finder anvendelse i forhold til danske voldgiftskendelser. Reelt set er det således også sædets lov, der anvendes efter voldgiftslovens § 37 – sædets lov er bare altid dansk lov, idet der er tale om danske voldgiftskendelser.

Ordlyden i disse bestemmelser kan også give det indtryk, at der kun skal ske tilsidesættelse eller nægtelse af anerkendelse eller fuldbyrdelse med henvisning til ugyldighed – og ikke i voldgiftsaftalens manglende eksistens. I de konkrete bemærkninger til lovforslagets §§ 37 og 39 refereres der imidlertid gentagne gange til voldgiftsaftalens *”indgåelse og gyldighed”*.¹⁰ Spørgsmålet om voldgiftsaftalens eksistens kan desuden siges at være et præjudicielt spørgsmål i forhold til spørgsmålet

⁸ Ibid. s. 471.

⁹ Se i den forbindelse voldgiftsloven § 31, stk. 3, hvoraf det fremgår at en voldgiftskendelse anses for afsagt hvor *”voldgiften har fundet sted”*.

¹⁰ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A s. 5325 og 5328; *Schiersing*: VL med kommentarer (2016) s. 481.

om dens gyldighed – vurderingen af en voldgiftsaftales gyldighed forudsætter at der er indgået en aftale.¹¹

Herudover kan bemærkes, at der også efter de tilsvarende bestemmelser i Modellovens Art 34(2)(a)(i) og 36(1)(a)(i) og New York-konventionens Art V(1)(a) kan ske tilsidesættelse såvel som nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse grundet voldgiftsaftalens manglende eksistens.¹²

Sagen U 2017.1345 Ø støtter også fortolkningen, hvorefter både eksistens og gyldighed af voldgiftsaftalen er omfattet af bestemmelserne. Under sagen, der vedrørte anerkendelse og fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse, blev det gjort gældende, at der ikke var indgået nogen voldgiftsaftale. I fogedrettens præmisser, der ikke undsiges af landsretten på dette punkt, fremgår: ”Uanset ordlyden »eller at voldgiftsaftalen er ugyldig«, må også spørgsmål om, hvorvidt der er indgået en aftale om voldgift, være omfattet af § 39”. Landsretten fik ikke anledning til at tage stilling hertil, idet der ikke for landsretten blev procederet på, at der ikke var indgået en voldgiftsaftale, men derimod at anerkendelse og fuldbyrdelse ville være i strid med ordre public.¹³

I teorien vedrørende bestemmelserne konkluderes det da også – på trods af ordlyden – at tilsidesættelse eller nægtelse af anerkendelse kan ske med henvisning til både voldgiftsaftalens ugyldighed såvel som manglende eksistens.¹⁴

3.1.2. Udvidet anvendelsesområde for lovvalgsreglen i voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led.

Eftersom lovvalgsreglen i voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led angiver, hvilken lov der finder anvendelse ved vurderingen af en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed – blot på et senere tidspunkt, nemlig under en sag om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelsen – må det overvejes, om lovvalgsreglen kan udstrækkes til at finde anvendelse, når voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed skal vurderes efter voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt.

Som det fremgår af gengivelserne af bestemmelserne som gengivet ovenfor, er der intet i bestemmelsernes ordlyd, der antyder, at bestemmelserne skulle have et videre anvendelsesområde, end hvad der umiddelbart er tilfældet. Det må herefter undersøges, om forarbejderne til voldgiftsloven indeholder relevante betragtninger.

Det fremsatte lovforslag til voldgiftsloven har en særlig baggrund. Advokatrådet udarbejdede et par år forinden voldgiftslovens vedtagelse en redegørelse for reform af voldgiftsloven. Denne blev tilsendt justitsministeriet og derefter sendt i høring ved relevante myndigheder og organisationer. I den forbindelse blev der peget på, at de regler, der blev foreslået, rejste en række retsplejemæssige

¹¹ Schiersing i U 2011B.367 (370).

¹² Ibid. (370 ff.); *Offersen* i U 2018B.27 (31); *Wilske/Fox* i *Wolff* (ed): NYC (2019) s. 280; *Born*: International Commercial Arbitration (2021) s. 3770.

¹³ U 2017.1345 Ø (1347).

¹⁴ *Juul/Thommesen*: Voldgiftsret (2017) s. 274-275 og 288; *Schiersing* i U 2011B.367 (370 ff.); *Offersen* i U 2018B.27 (30-31).

spørgsmål. Dette førte til, at man forelagde redegørelsen for Retsplejerådet forinden Justitsministeriet fremsatte et lovforslag.¹⁵ Den udtalelse som Retsplejerådet herefter udarbejdede, er vedlagt som Bilag 1 til det fremsatte lovforslag.¹⁶

Bemærkningerne til de enkelte bestemmelser i det fremsatte lovforslag indeholder intet vedrørende spørgsmålet om, hvilken lov der skal anvendes ved vurderingen af voldgiftsaftalers eksistens og gyldighed efter §§ 8. Dette kan i sig selv være en indikation om, at det beror på en lapsus, at der ingen lovvalgsregel er fastsat i disse bestemmelser. Der er heller ikke under de konkrete bemærkninger til voldgiftslovens § 39, nogle bemærkninger der antyder, at bestemmelsen har et videre anvendelsesområde, end hvad der fremgår af dens ordlyd. I Bilag 1 til det fremsatte lovforslag, der udgøres af retsplejerådets udtalelse om Advokatrådets redegørelse for reform af voldgiftsloven, tages der imidlertid direkte stilling til anvendelsesområdet af voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a. Følgende fremgår af udtalelsen:

”Retsplejerådet bemærker i øvrigt, at lovudkastet ikke indeholder lovvalgsregler om voldgiftsaftalers indgåelse og gyldighed. Lovudkastets § 27 angår (alene) lovvalg i forbindelse med den materielle tvist, og der kan næppe af lovudkastets § 37, stk. 3, nr. 1 og § 41, stk. 3, nr. 1, udledes noget om lovvalget med hensyn til voldgiftsaftalers indgåelse og gyldighed, når spørgsmålet opstår under en retssag efter lovudkastets § 7.”¹⁷

Det lovudkast som Retsplejerådet henviser til, er ikke det fremsatte lovforslag, men derimod lovudkastet udarbejdet af Advokatrådet. Lovudkastets §§ 7, 37, stk. 3, nr. 1 og 41, stk. 3, nr. 1 svarer til voldgiftslovens §§ 8, 37, stk. 2, nr. 1, litra a og 39, stk. 1, nr. 1, litra a. Bestemmelserne er ikke fuldkommen identiske i deres struktur og formulering, men indholdsmæssigt er der ingen forskel af betydning for relevansen af det ovenfor citerede.¹⁸ I forlængelse af det ovenfor citerede oplyser Retsplejerådet i øvrigt, at Advokatrådets arbejdsgruppe har ”erklæret sig enig i” den af Retsplejerådet fremsatte opfattelse. Det var således opfattelsen hos både Retsplejerådet og Advokatrådet, at lovvalgsreglerne i bestemmelserne vedrørende tilsidesættelse og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse *ikke* kunne udstrækkes til at finde anvendelse i de tilfælde – omfattet af § 8, stk. 1, 1. pkt. – hvor en domstol, efter påstand om afvisning fra en af parterne, skulle vurdere eksistensen og gyldigheden af voldgiftsaftalen.

Intet sted i hverken de almindelige bemærkninger eller bemærkningerne til de enkelte bestemmelser har Justitsministeriet imidlertid taget stilling til denne opfattelse, hverken på bekræftende eller benægtende vis. I mange andre tilfælde har Justitsministeriet derimod henvist direkte til, hvad der anføres af Retsplejerådet såvel som Advokatrådet og erklæret sig enten enig eller uenig. Det er på den baggrund tvivlsomt, hvilken retskildemæssig betydning – om nogen – den citerede opfattelse bør tillægges, idet det ikke er til at vide, om opfattelsen var delt af Justitsministeriet.

Ifølge Retsplejerådet anfører Advokatrådet, at de ikke finder det nødvendigt med yderligere lovvalgsregler vedrørende eksistensen og gyldigheden af voldgiftsaftaler, selvom lovvalgsreglerne i

¹⁵ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A s. 5254.

¹⁶ Ibid. s. 5333 ff.

¹⁷ Ibid. s. 5339.

¹⁸ *Nielsen m.fl.*: Reform af VL (2003) s. 147, 156-157 og 158-159.

bestemmelserne vedrørende tilsidesættelse af voldgiftskendelser og nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser ifølge dem ikke kan udstrækkes til at dække andre tilfælde. De anfører som begrundelse herfor, at ”*det er antaget i den retsvidenskabelige litteratur, at Romkonventionen bør anvendes analogt på voldgiftsaftaler*”.¹⁹ Det er bl.a. denne – og tilsvarende – udtalelser, der giver anledning til en nærmere drøftelse af reglerne i Romkonventionen nedenfor i punkt 5.

I nyere tid har spørgsmålet tiltrukket sig en vis opmærksomhed og i den begrænsede danske litteratur, der tager stilling hertil, er der efter en umiddelbar betragtning enighed om svaret – nemlig at lovvalgsreglerne i voldgiftslovens §§ 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led også finder anvendelse ved domstolens vurdering efter voldgiftslovens §§ 8, 1. pkt. Louise Parker finder det mest holdbart at antage, at bestemmelsen i § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led, finder analog anvendelse på tilfælde omfattet af § 8, 1. pkt.²⁰ René Offersen beskriver lovvalgsreglerne i voldgiftslovens §§ 37, stk. 2, nr. 1, litra a, og 39, stk. 1, nr. 1, litra a, som ”udfyldende lovvalgsregler”.²¹ Endelig anfører Jakob Juul og Peter Fauverholdt Thommesen anfører med henvisning til voldgiftslovens §§ 37, stk. 2, nr. 1, litra a og 39, stk. 1, nr. 1, litra a, at spørgsmål vedrørende voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed bedømmes efter den lov parterne har vedtaget herfor, og ellers efter loven i det land, hvor voldgiftsaftalen ”skal afsiges”.²² Dermed lægges op til, at lovvalgsreglerne finder anvendelse ikke blot i tilfælde direkte omfattet af bestemmelserne, hvor vurderingen foretages i forbindelse med en sag om anerkendelse og fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse, men også i tilfælde omfattet af voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt., hvor vurderingen foretages i forbindelse med at en sag anlagt ved retten påstås afvist.

3.2. Modelloven

UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, Modelloven, beskrives bedst som en skabelon til brug for udarbejdelsen af national voldgiftslovgivning.²³ Den blev offentliggjort i 1985 og dens formål var at skabe grundlag for tiltrængt harmonisering og modernisering.²⁴ Pr. dags dato, den 30. maj 2021, har 85 stater – herunder Danmark – baseret deres nationale voldgiftslove på modelloven.²⁵

Eftersom det fremgår direkte af forarbejderne til forslaget om voldgiftsloven – og det desuden er evident når voldgiftsloven og modelloven sammenholdes – at loven er udformet med udgangspunkt i Modelloven, udgør forarbejderne til Modelloven et relevant fortolkningsbidrag ved fortolkningen af den danske voldgiftslov.²⁶

¹⁹ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A s. 5339.

²⁰ U 2019B.100, s. 2-3.

²¹ Offersen i U 2018B.27 (35).

²² Juul/Thommesen: Voldgiftsret (2017) s. 308.

²³ Ibid s. 313; Binder: International Commercial Arbitration and Mediation in ML Jurisdictions (2019) s. 10.

²⁴ Juul/Thommesen: Voldgiftsret (2017) s. 313.

²⁵ https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration/status.

²⁶ Schiersing: VL med kommentarer (2016) s. 38; FT 2004-05 (2. samling) tillæg A s. 5254.

I 2006 blev en række ændringer vedrørende Modelloven vedtaget. Danmark – og en lang række andre lande – har imidlertid ikke gennemført en konsekvensændring af deres nationale voldgiftslove. Der vedtoges ingen ændringer vedrørende de bestemmelser, der inddrages i det følgende.

3.2.1. Reglerne i Modelloven

Modellovens Art 8(1) indeholder en regel om domstolens kompetence svarende indholdsmæssigt til voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt.²⁷ Er der anlagt retssag – og påstås sagen afvise af en af parterne – skal domstolen vurdere voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed. Sagen skal afvises, medmindre parterne ikke har indgået en gyldig voldgiftsaftale. Art. 8(1) er som følger:

”A court before which an action is brought which is the subject of an arbitration agreement shall, if a party so requests not later than when submitting his first statement on the substance of the dispute, refer the parties to arbitration unless it finds that the agreement is null and void, inoperative or incapable of being performed.”

Bestemmelsen indeholder dog – i modsætning til bestemmelsen i voldgiftsloven – en regel om, hvornår sagen skal påstås afvist med henvisning til, at tvisten efter aftale parterne mellem skal afgøres ved voldgift.²⁸

Modellovens Art 16(1) svarer indholdsmæssigt til voldgiftslovens § 16, stk. 1, 1. pkt.²⁹ Voldgiftsretten kan således også efter bestemmelsen tage stilling til, om de har kompetence til at afgøre tvisten, i hvilken forbindelse den også kan tage stilling til indsigelser imod en voldgiftsaftales ”*existence or validity*”.

Bestemmelserne i Modellovens Art 8 og 16 er, ligesom bestemmelserne i voldgiftsloven §§ 8 og 16, uden nogen regel til at afgøre, efter hvilken lov henholdsvis domstolen og voldgiftsretten skal vurdere voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed.

Art 34(2)(a)(i) og 36(1)(a)(i), der angår henholdsvis tilsidesættelse af voldgiftskendelser og anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser, svarer indholdsmæssigt til voldgiftslovens §§ 37, stk. 2, nr. 1, litra a, 2. led og § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led.³⁰ En voldgiftskendelse kan således også efter Modelloven tilsidesættes eller nægtes anerkendelse og fuldbyrdelse under henvisning til voldgiftsaftalens eksistens eller gyldighed – eller rettere manglen derpå. Ved vurderingen af voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed efter Modellovens Art 34(2)(a)(i) og 36(1)(a)(i) anvendes den lov som ifølge parternes aftale skal finde anvendelse på voldgiftsaftalen eller, i mangel af sådan aftale, sædets lov.

²⁷ Ibid. s. 5304.

²⁸ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A s. 5304.

²⁹ Ibid. s. 5311.

³⁰ Ibid. s. 5325 og 5328.

3.2.2. Udvidet anvendelsesområde for lovvalgsreglerne i Modellovens Art 34(2)(a)(i) og 36(1)(a)(i)

Eftersom både Modelloven Art 34(2)(a)(i)/36(1)(a)(i) og Art 8(1) indebærer, at en domstol, efter enten påstand eller anmodning, foretager en vurdering af voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed – blot på forskellige stadier i voldgiftsprocessen – må det overvejes om lovvalgsreglen indeholdt i Art 34(2)(a)(i) og 36(1)(a)(i) finder tilsvarende anvendelse under Art 8(1).

Forarbejderne vedrørende Modellovens Art 34(2)(a)(i) og 36(1)(a)(i) giver ikke nogen antydning af svar på, om anvendelsesområdet for lovvalgsreglerne indeholdt heri kan udvides til at finde anvendelse i tilfælde omfattet af Art 8 og 16.

I sekretariatets analytiske kommentarer til Modellovens udkast er der dog vejledning at hente. I forbindelse med en gennemgang Art 16 fremgår følgende vedrørende lovvalgsspørgsmålet:

”Article 16 does not state according to which law the arbitral tribunal would determine the various possible issues relating to its jurisdiction. It is submitted that the applicable law should be the same as that which the Court specified in article 6 would apply in setting aside proceedings under article 34, since these proceedings constitute the ultimate court control over the arbitral tribunal’s decision (article 16(3)). [...] the validity of the arbitration agreement would be decided according to the law determined pursuant to the rules contained in article 34(2)(a)(i).”³¹

Opfattelsen hos sekretariatet lader således til at være, at når det *i sidste ende under en sag om tilsidesættelse* skal afgøres af domstolen efter en bestemt lov, om voldgiftsretten havde kompetence til at afgøre tvisten, herunder om der forelå en gyldig voldgiftsaftale, så må det være den samme lov, der er afgørende når voldgiftsretten *i første omgang* skal foretage den samme vurdering. Lovvalgsreglen i Art 34(2)(a)(i), hvorefter det afgørende er den lov som ifølge parternes aftale skal finde anvendelse eller, i mangel heraf, loven i det modellovsland, hvori der er anlagt sag om tilsidesættelse af voldgiftskendelse – skal derfor ifølge sekretariatet også anvendes under Art 16(1).³²

Hvorfor der er henvist til Art 34(2)(a)(i) uden samtidigt eller i stedet herfor at henvise til Art 36(1)(a)(i) er uvist. Lovvalgsreglerne er – uanset, at de er udtrykt forskelligt – begge udtryk for, at den lov, der finder anvendelse, er den som parterne har aftalt eller, i mangel på sådan aftale, sædets lov.³³ Årsagen til at de er udtrykt forskelligt er, at tilsidesættelse af en voldgiftskendelse, i modsætning til nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse, kun kan ske i det land, hvori voldgiftskendelsen er afsagt.

Dette udvidede anvendelsesområde for lovvalgsreglen i Art 34(2)(a)(i) var ikke udtryk for noget der var blevet drøftet og fastslået af arbejdsgruppen i forbindelse med udarbejdelsen af udkastet til Modelloven. Dette kommer til udtryk ved sekretariatets brug af formuleringen *”it is submitted”*. I introduktionen til sekretariatets analytiske kommentarer fremgår det, at denne formulering benyttes

³¹ A/CN.9/264, s. 38.

³² *Holtzmann & Neuhaus: Legislative History and Commentary* (1995) s. 480-481; *Binder: International Commercial Arbitration and Mediation in ML Jurisdictions* (2019) s. 255.

³³ *Ibid.*

for at gøre opmærksom på utydeligheder og tvetydigheder i udkastet, som eventuelt efterfølges af sekretariatets egen vurdering.³⁴ Dette må tages i betragtning – negativt set – ved vurderingen af, hvor relevante sekretariatets analytiske kommentarer er som fortolkningsbidrag.

Selvom sekretariatet ikke anfører tilsvarende betragtninger under deres analytiske kommentarer til Art 8(1), synes deres argumentation for anvendelsen af lovvalgsreglen i Art 34(2)(a)(1) under Art 16(1) at kunne anføres med tilsvarende styrke under Art 8(1). Hvorfor skulle domstolen *i første omgang* anvende en anden lovvalgsregel til at fastlægge loven anvendelig på vurderingen af voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed, end den lovvalgsregel, der *i sidste ende* er afgørende for selv samme vurdering?

Hvis der anvendes forskellige lovvalgsregler på forskellige stadier i voldgiftsprocessen, så er der en risiko for, at en domstol anvender forskellige love ved vurderingen af voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed og dermed f.eks. når frem til, at voldgiftsaftalen efter Art 8(1) er gyldig, hvorfor sagen afvises, men senere i forbindelse med en sag om nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse kommer frem til, at voldgiftsaftalen er ugyldig, hvorfor anerkendelse og fuldbyrdelse kan nægtes.³⁵ Dette virker uhensigtsmæssigt eller, som udtrykt af Holtzmann Neuhaus, uden for det forventelige.³⁶

Formålet med Modelloven, som nævnt indledningsvis, er harmonisering af nationale voldgiftslove.³⁷ Det ville være modstridende hermed, hvis Modelloven ikke fastlagde, hvilken lov der skulle anvendes forinden der er afsagt voldgiftskendelse, idet dette åbner op for, at der anvendes vidt forskellige lovvalgsregler på tværs af jurisdiktioner. Herudover giver dette anledning til forumshopping.

Der kan på den anden side være forskellige hensyn at tage på forskellige stadier i voldgiftsprocessen.³⁸ Det kan derfor overvejes, om det er bevidst, at der ikke er indeholdt noget om lovvalgsspørgsmålet i de bestemmelser, der vedrører stadiet forinden der er afsagt voldgiftskendelse. Intet i forarbejderne tyder imidlertid på dette. Umiddelbart er det svært at se, hvilke hensyn skulle begrunde, at en fast lovvalgsregel – parternes valg og i mangel heraf sædets lov – ikke er lige så hensigtsmæssig i tiden forinden afsigelsen af voldgiftskendelsen som den er efter.

3.3. New York-konventionen

New York-konventionen af 1958 om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser er den væsentligste af de konventioner som Danmark har tiltrådt vedrørende international voldgift.³⁹ Den er blevet beskrevet som værende en hjørnesten i international voldgift verden over

³⁴ A/CN.9/264, s. 4.

³⁵ Lew/Mistelis/Kröll: Comparative International Commercial Arbitration (2003) s. 118-119.

³⁶ Holtzmann & Neuhaus: Legislative History and Commentary (1995) s. 303.

³⁷ Juul/Thommesen: Voldgiftsret (2017) s. 313.

³⁸ Lew/Mistelis/Kröll: Comparative International Commercial Arbitration (2003) s. 110.

³⁹ Juul/Thommesen: Voldgiftsret (2017) s. 311.

fordi den sikrer anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftsaftaler- og kendelser.⁴⁰ Foruden Danmark er konventionen pr. dags dato, den 30. maj 2021, tiltrådt af ikke mindre end 167 andre stater.⁴¹

Det fremgår direkte af lovforslaget til den nuværende voldgiftslov, at denne er udformet i overensstemmelse med Danmarks forpligtelser i henhold til New York- konventionen.⁴² En række af bestemmelserne i voldgiftsloven, herunder voldgiftslovens §§ 8 og 39, implementerer således de tilsvarende bestemmelser i konventionen.⁴³ Disse bestemmelser må derfor fortolkes konventionskonformt.

3.3.1. Reglerne i New York-konventionen

Selvom konventionens titel antyder, at konventionen alene omhandler anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser, så indeholder den også bestemmelser vedrørende anerkendelsen af voldgiftsaftaler, herunder Art II og Art V(1)(a).

Det fremgår af Art II(3), at en domstol, efter påstand fra en af parterne, skal afvise sagen og dermed henvise den til voldgift, medmindre der enten ikke er aftalt voldgift eller aftalen om voldgift er ugyldig. Bestemmelsens ordlyd er som følger:

”The court of a Contracting State, when seized of an action in a matter in respect of which the parties have made an agreement within the meaning of this article, shall, at the request of one of the parties, refer the parties to arbitration, unless it finds that the said agreement is null and void, inoperative or incapable of being performed”

Ligesom voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt., og Modellovens Art 8(1), er der ikke indeholdt nogen lovvalgsregel i bestemmelsen og der er derfor heller ikke i denne bestemmelses ordlyd nogen vejledning at hente vedrørende spørgsmålet om, hvilken lov der finder anvendelse ved vurderingen af voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed.

Det fremgår af Art V(1)(a), at anerkendelse og fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse kan nægtes, såfremt *”[...] the said agreement is not valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under the law of the country where the award was made”*. Hvis parterne har aftalt, hvilken lov der finder anvendelse, anvendes denne lov. I mangel på sådan aftale anvendes sædets lov. Lovvalgsreglen er således den samme som indeholdt i voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led og Modellovens Art 36(1)(a)(i).

⁴⁰ *Blackaby m.fl.*: Redfern and Hunter on International Arbitration (2015) s. 61.

⁴¹ https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/conventions/foreign_arbitral_awards/status2. Konventionen blev i Danmark ratificeret ved kongelig resolution af 24. november 1972, som blev kundgjort ved bekendtgørelse nr. 58 af 19. juni 1973.

⁴² FT 2004-05 (2. samling) tillæg A s. 5254.

⁴³ Visse bestemmelser i New York-konventionen, herunder Art V(1)(a), implementeredes oprindeligt i bekendtgørelse nr. 117 af 7. marts 1973 §§ 1-3.

3.3.2. Udvidet anvendelsesområde for lovvalgsreglen i New York-konventionens Art V(1)(a)

Idet lovvalgsreglen i Art V(1)(a) angiver loven anvendelig ved vurderingen af voldgiftsaftalers eksistens – dog i forbindelse med anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser – kan det overvejes, om denne lovvalgsregel finder analog anvendelse, når den anvendelige lov skal fastlægges i forbindelse med vurderingen af en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed efter Art II(3).

Indledningsvis kan det overvejes, om den manglende lovvalgsregel i Art II(3) skyldes en lapsus, eller om det skyldes et bevidst valg. Konventionens forarbejder nævner intet udtrykkeligt om, hvilken lov der finder anvendelse ved vurderingen under Art II(3). Art II blev først indføjet i udkastet til konventionen få dage forinden konventionens endelige vedtagelse den 10. juni 1958.⁴⁴ Det forhold at bestemmelsen er inkluderet på falderebet kan ses som en mulig forklaring på, at Art II rummer en række ubesvarede spørgsmål – herunder spørgsmålet om, hvilken lov der skal anvendes ved vurderingen af en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed.⁴⁵

Hvornår bestemmelsen er indføjet, er imidlertid ikke nødvendigvis ensbetydende med, at den er forhastet, og at dens formulering ikke er bevidst og velovervejet. Paulsson udtaler med henvisning til forarbejderne, at de fleste delegerede enten ikke ville udtale sig om, hvilken lov der skulle finde anvendelse eller anså *lex fori*, forummets lov, som den anvendelige lov.⁴⁶ I den forbindelse henviser Paulsson dog alene til bemærkningen fra én delegeret, som i forbindelse med drøftelser af en anden bestemmelse end Art II udtaler, at spørgsmålet om, hvilken lov der finder anvendelse på voldgiftsaftalen, efter hans opfattelse, falder uden for konventionens område.⁴⁷ Det må erindres, at det først var *senere*, at det blev vedtaget, at Art II – en bestemmelse netop omhandlende voldgiftsaftaler – skulle indsættes.

Et forslag – og dets behandling – i forbindelse med drøftelsen af udkastet til dén bestemmelse, der i sin endelige form blev Art II(3), er af større interesse.⁴⁸ Den tyske delegerede foreslog, at det blev klargjort, at der var forbindelse mellem bestemmelsen der angik anerkendelse af voldgiftsaftaler og bestemmelsen der angik anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser. Han foreslog, at bestemmelsen der i sin endelige form blev Art II(3) skulle formuleres således, at en domstol kun skulle anerkende voldgiftsaftaler ”*susceptible of leading to an arbitral award capable of recognition and enforcement by virtue of this convention*”. I sidste ende blev forslaget ikke vedtaget med det fornødne flertal på 2/3, idet 13 stemte for ændringen, 9 stemte imod og 2 afholdte sig fra at stemme. I samme forbindelse foreslog den israelske delegerede, at bestemmelsen der i sin endelige form blev Art V skulle gælde ”*mutatis mutandis*” – dvs. med nødvendige tilpasninger – under Art II(3). Dette forslag blev også nedstemt.

I afgørelsen *Meadows Indemnity v Baccala & Shoop*, af 29. marts 1991, der omhandlede sammenhængen mellem Art II og Art V – dog ikke i forhold til eksistens og gyldighed – lagde United States

⁴⁴ E/CONF.26/L.59; *Wilske/Fox i Wolff* (ed): NYC (2019) s. 161.

⁴⁵ *Wilske/Fox i Wolff* (ed): NYC (2019) s. 169; *Lew/Mistelis/Kröll: Comparative International Commercial Arbitration* (2003) s. 111; *Sanders i The International Lawyer* (1979) 13-2 s. 269 (286); *Berg: The NYC of 1958* (1981) s.126-127.

⁴⁶ *Paulsson: The 1958 NYC in Action* (2016) s. 68.

⁴⁷ E/CONF.26/SR.14, s. 8-9

⁴⁸ E/CONF.26/SR.21, s. 21-23; E/CONF.26/L.52; E.CONF.27/L.54

District Court, Eastern District of New York, vægt på ovenstående fra forarbejderne og konkludere, at lovvalgsreglen i Art V ikke kunne udstrækkes til at gælde i situationer omfattet af Art II. Retten udtalte, at det tyske forslag særligt angik, hvilken lov der fandt anvendelse ved vurdering af eksistens og gyldighed. Dette ses dog *ikke* ud fra forarbejderne at have været tilfældet. Rettere var det fælles for både det tyske forslag og det israelske forslag, at de ikke handlede *specifikt* om, hvilken lov der skulle finde anvendelse ved domstolens vurdering af eksistens og gyldighed efter Art II(3), men i stedet den mere *generelle* sammenhæng mellem Art II(3) og Art V.

Det er svært at drage en konklusion på baggrund af forarbejderne. I nogle forbindelser er det kommet til udtryk fra de delegerede, at de ikke ønskede at etablere en sammenhæng mellem Art II og Art V. Hvad udfaldet var blevet af en afstemning om et ændringsforslag der specifikt gik på, at vurderingen af voldgiftsaftalers eksistens og gyldighed efter Art II(3) skulle ske efter samme lov som foreskrevet i Art V(1)(a), er imidlertid ikke til at sige.

Træder man et skridt tilbage, er der flere argumenter der taler for, at lovvalgsreglen i Art V(1)(a) må finde tilsvarende anvendelse i tilfælde omfattet af Art II(3). Dette er desuden en løsning, der er støttet af flere forfattere.⁴⁹ Nogle beskriver det endda som værende "*the prevailing view*" eller "*the general consensus*".⁵⁰

Det må anses for værende ulogisk, såfremt en domstol ved foretagelsen af den samme vurdering – hvorvidt voldgiftsaftalen er indgået og gyldig – skal anvende forskellige love alt afhængig af, *hvornår* vurderingen foretages. Dette ville desuden være i strid med det almindelige mål om forudsigelighed der ligger i international privatret.⁵¹ Det ville også medføre det problem, at der opstår en risiko for, at den samme domstol først kommer frem til, at voldgiftsaftalen er gyldig for senere at komme frem til at voldgiftsaftalen er ugyldig.⁵² Dette skyldes, at udfaldet af vurderingen kan afhænge af, hvilken lov der finder anvendelse. Domstolen ville således ved en vurdering af voldgiftsaftalens gyldighed efter Art II(3) kunne komme frem til at en voldgiftsaftale er gyldig efter én lov og derfor henvise tvisten til at blive løst ved voldgift, for senere i forbindelse med en vurdering af voldgiftsaftalens gyldighed i en sag om anerkendelse og fuldbyrdelse efter Art V(1)(a) komme frem til, at voldgiftsaftalen er ugyldig efter en anden lov. Det kan også anføres som argument, at den uniformitet, der er målet indenfor international voldgift, taler for at reglen i Art V(1)(a) anvendes analogt.⁵³ Hvis reglen anvendes analogt, så vil det ikke afhænge af, i hvilken stat der anlægges retssag, om sagen afvises eller ej, i det omfang staterne er tiltrådt konventionen. Dermed skabes der øget forudsigelighed og mindre anledning til forumshopping.

At lovvalgsreglen i Art V(1)(a) har et udvidet anvendelsesområde og derfor finder anvendelse i tilfælde omfattet af Art II(3) støttes også af retspraksis. I *Insurence Company v Reinsurance Company* af 21. marts 1995 afsagt af Fédéral Supreme Court havde to forsikringsselskaber indgået en voldgiftsaftale. På trods heraf blev der anlagt retssag i Schweiz. Under henvisning til voldgiftsaf-

⁴⁹ *Berger* i *Back to Basics?* (2006) s. 315-317; *Born*: *International Commercial Arbitration* (2021) s. 529 og 531-534. *Wilske/Fox* i *Wolff* (ed): NYC (2019) s. 169; *Lew/Mistelis/Kröll*: *Comparative International Commercial Arbitration* (2003) s. 119; U 2019B.100 s. 2-3; *Berg*: *The NYC of 1958* (1981) s. 126-127.

⁵⁰ *Wilske/Fox* i *Wolff* (ed): NYC (2019) s. 169; *Berger* i *Back to Basics?* (2006) s. 315-317.

⁵¹ *Born*: *International Commercial Arbitration* (2021) s. 532.

⁵² *Ibid*; *Wilske/Fox* i *Wolff* (ed): NYC (2019) s. 170; *Lew/Mistelis/Kröll*: *Comparative International Commercial Arbitration* (2003) s. 111; *Berg*: *The NYC of 1958* (1981) s. 126-127.

⁵³ *Born*: *International Commercial Arbitration* (2021) s. 533.

talen påstod indstævnte sagen afvist. Det afgørende for om sagen skulle afvises eller ej var voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed. Retten i første instans anvendte schweizisk lov ved vurderingen af voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed og nåede – eftersom de ikke afviste sagen – frem til, at der ikke forelå en gyldig voldgiftsaftale. Supreme Court nåede derimod frem til, at der forelå en gyldig voldgiftsaftale, hvorfor sagen blev afvist. De udtalte følgende om, hvilken lov der fandt anvendelse ved vurderingen:

“[...] [W]here the New York Convention applies, reference should be made, for all issues which concern the validity of an arbitration agreement and are not regulated by the Convention itself, to the law to be determined according to Art. V(1)(a) of the New York Convention.”⁵⁴

Lovvalgsreglen i Art V(1)(a) fandt således også anvendelse i et tilfælde omfattet af Art II(3). Retten begrundende bl.a. dette med, at der ellers bestod en risiko for, at domstolen efter Art II(3) og Art V(1)(a) kunne nå frem til forskellige resultater ved vurderingen af voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed.

En tidligere italiensk afgørelse fra Court of Appeal of Genoa af 3. februar 1990, *Della Sanara Kustvaart v Fallimento Cap. Giovanni Coppola*, kan også nævnes. Retten fandt, at lovvalgsreglen i Art V(1)(a) også fandt anvendelse i et tilfælde, hvor vurderingen af voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed skulle ske efter Art II(3). De lagde til grund, at II(3) og V(1)(a) skulle regulere samme spørgsmål, og at lovvalgsreglen derfor måtte være den samme (*Ubi Eadem Ratio, Ibi Idem Jus*).

Af relevans er også den for nyligt afsagte afgørelse 9. oktober 2020, *Enka v Chubb*. UK Supreme Court formulerede i denne sag det nærmere indhold af lovvalgsreglen anvendelig efter engelsk ret, når en engelsk domstol skal vurdere en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed i en situation omfattet af Art II(3). Lovvalgsreglen er kompliceret, men dens indhold er i *grove træk* som følger: Såfremt parterne har aftalt, hvilken lov der finder anvendelse, enten udtrykkeligt eller stiltiende, så lægges dette valg af lov til grund. I mangel på sådan aftale, er det afgørende, hvilken lov voldgiftsaftalen har sin nærmeste tilknytning til. I forbindelse med spørgsmålet om, hvorvidt en voldgiftsaftales nærmeste tilknytning generelt set er til sædets lov, inddrog den engelske højesteret en række betragtninger omkring Art V(1)(a). Herunder at det ville være ulogisk, såfremt det ikke var den samme lovvalgsregel, der gjaldt i en situation omfattet af Art II(3) som i en situation omfattet af Art V(1)(a).⁵⁵

Der er således retspraksis fra forskellige jurisdiktioner, der med forskellige begrundelser, hver især støtter op om, at lovvalgsreglen i Art V(1)(a) også finder anvendelse i tilfælde omfattet af Art II(3).

Der er imidlertid også flere argumenter for det modsatte resultat, nemlig at lovvalgsreglen i Art V(1)(a) ikke kan udstrækkes til at finde anvendelse i tilfælde omfattet af Art II(3). Dette finder også støtte hos enkelte forfattere. Helt uden tvivl – men dog også uden nærmere begrundelse – konstateres det f.eks. af Bernardini, at ”*the law to be applied by a court [...] as contemplated by*

⁵⁴ *Insurance Company v Reinsurance Company* s. 805.

⁵⁵ *Enka v Chubb* s. 47.

*Art. II(3) of the New York Convention, has nothing to do with the law to be applied by a court, in case of a request of enforcement, under Art. V(1)(a) of the Convention”.*⁵⁶

Lovvalgsreglen i Art V(1)(a) – hvorefter den anvendelige lov, er dén som parterne har aftalt eller, i mangel på en sådan aftale, sædets lov – er i nogle situationer utilstrækkelig, når den anvendes under Art II(3). I modsætning til under Art V(1)(a), hvor vurderingen af voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed foretages på et tidspunkt, hvor der er afsagt voldgiftskendelse og sædet derfor altid kan identificeres, kan sædet i visse tilfælde ikke identificeres, hvor vurderingen i medfør af Art II(3) foretages forinden en voldgiftssag er indledt. Hvis det ikke er aftalt, hvilken lov der finder anvendelse og det ikke er muligt, at fastlægge sædets lov, så foreskriver lovvalgsreglen i Art V(1)(a) ikke, hvilken lov der finder anvendelse. I praksis vil det imidlertid kun være i få tilfælde, at der ikke er en aftale om, hvor voldgiftens sæde skal være eller en aftale om brugen af institutionelle regler der bidrager til en hurtig udvælgelse af voldgiftens sæde.⁵⁷ I de særlige tilfælde, hvor sædet ikke kan identificeres, må en dansk domstol, i mangel på særlig regulering, kunne anvende dansk international privatret til at finde frem til den anvendelige lov.⁵⁸

Herudover kan det også anføres, at det ikke nødvendigvis er et problem, at domstolen kan foretage modstridende vurderinger af en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed efter Art II(3) og Art V(1)(a). Selv i det tilfælde, hvor domstolen i første omgang efter én lov finder, at sagen må afvises, efter påstand herom, fordi der er en gyldig voldgiftsaftale, og domstolen efterfølgende under en sag om anerkendelse og fuldbyrdelse efter en anden lov finder, at voldgiftsaftalen er ugyldig, så er dette ikke *nødvendigvis* ensbetydende med, at anerkendelse og fuldbyrdelse *skal* nægtes. Beføjelsen til at nægte fuldbyrdelse og anerkendelse, bl.a. grundet voldgiftsaftalens ugyldighed, er nemlig diskretionær.⁵⁹ Dette skaber imidlertid blot øget uforudsigelighed og ændrer ikke på, at der i hvert fald består en risiko for nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse.

Der er også flere afgørelser, der taler imod et udvidet anvendelsesområde for lovvalgsreglerne i Art V(1)(a).⁶⁰ I afgørelsen *Rhone v Lauro* af 6. juli 1983, afsagt af United States Court of Appeals, Third Circuit, hvor der, på trods af en voldgiftsaftale, hvorefter tvister skulle løses ved voldgift med sæde i Napoli, Italien, blev anlagt sag i USA. Indstævnte påstod sagen afvist under henvisning til voldgiftsaftalen. Retten skulle herefter tage stilling til voldgiftsaftalens gyldighed. Den ene part gjorde gældende, at ”*the choice of law rule in Art V should be read into Art II*” og henviste i den forbindelse til, at en eventuel voldgiftskendelse ikke ville kunne *anerkendes og fuldbyrdes* i Italien, fordi den var ugyldig efter sædets ret. Den anden part gjorde gældende, at Art II, i mangel på reference til Art V, ”*should be read as to permit the forum [...] to apply its own law [...]*”.⁶¹ Retten fandt det bedst stemmende, med den generelle hensigt bag konventionen, at benytte en tilgang der opretholdt voldgiftsaftaler i videst muligt omfang. En voldgiftsaftale var derfor kun ugyldig, såfremt den *enten* var ramt af internationalt anerkendte ugyldighedsgrunde, så som svig og tvang,

⁵⁶ *Bernardini* i 40 Years of Application of the NYC (1999) s. 200.

⁵⁷ *Born*: International Commercial Arbitration (2021) s. 531.

⁵⁸ *Wilske/Fox*, side 172; *Berg*: The NYC of 1958 (1981) s. 127.

⁵⁹ *Born*: International Commercial Arbitration (2021) s. 3742.

⁶⁰ Herunder også afgørelsen, *Meadows Indemnity v Baccala & Shoop*, inddraget ovenfor i forbindelse med drøftelsen af forarbejderne til New York-konventionen, hvor retten med støtte i forarbejderne fandt, at lovvalgsreglen i Art V ikke kunne udstrækkes til at gælde i situationer omfattet af Art II.

⁶¹ *Rhone v Lauro* s. 480.

eller den var i strid med public policy i forumstaten. Det var denne lovvalgsregel – og ikke lovvalgsreglen i Art V(1)(a) – der fandt anvendelse.

I sidste ende synes de bedste argumenter – og den mest overbevisende retspraksis – at tale for at lovvalgsreglen i Art V(1)(a) har et udvidet anvendelsesområde og derfor også finder anvendelse på tilfælde omfattet af Art II(3).

3.4. Voldgiftsloven set i lyset af Modelloven og New York-konventionen

Som det fremgår af de indledende afsnit ovenfor vedrørende henholdsvis Modelloven og New York-konventionen, så udgør disse generelt set fortolkningsbidrag af relevans ved fortolkningen af voldgiftsloven.⁶² Det kan endda overvejes, om ikke de – i dette konkrete tilfælde – er af særlig relevans, idet voldgiftsloven er uklar, dansk retspraksis er ikkeeksisterende, dansk teori er begrænset og reglerne har så store ligheder, som de har.

En ulempe ved lighederne mellem de forskellige regelsæt er, at den uklarhed omkring, hvilken lovvalgsregel, der finder anvendelse i et tilfælde, omfattet af voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt., gør sig tilsvarende gældende i henholdsvis Modelloven og New York-konvention.

Hvor forarbejderne til voldgiftsloven, i hvert fald i et vist begrænset omfang, kan siges at pege i retning af, at lovvalgsreglen i bestemmelsen vedrørende anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser *ikke* kan anvendes analogt, kan det modsatte siges om forarbejderne til Modelloven og formentlig også New York-konventionen.

Flere af de argumenter – både for og imod – der udledes af international teori og retspraksis vedrørende den analoge anvendelse af lovvalgsreglen i Modellovens Art 34(2)(a)(i)/36(1)(a)(i) og New York-konventionens Art V(1)(a) kan gøres tilsvarende gældende i relation til den analoge anvendelse af voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led. Dette skyldes *dels*, at der er den samme sammenhæng mellem bestemmelserne, uanset hvilket regelsæt, der er tale om, og *dels*, at konsekvenserne ved, om lovvalgsreglerne anvendes analogt eller ej, ligeledes er de samme, uanset hvilket regelsæt der er tale om.

Når reglerne i voldgiftsloven ses i lyset af reglerne i Modelloven og New York-konventionen, er der derfor et stærkere grundlag for, at lovvalgsreglen i voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led finder analog anvendelse, når en domstol i medfør af voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt. skal vurdere en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed.

4. Voldgiftsbekendtgørelsen og Genèvekonventionen

Den europæiske konvention af 21. april 1961 om international handelsvoldgift – også kaldet Genèvekonventionen – er pr. dags dato, den 30. maj 2021, tiltrådt af 31 europæiske lande, heriblandt Danmark.⁶³ Den er gennemført i dansk ret ved 2. kapitel i bekendtgørelse nr. 117 af 7. marts 1973 (den såkaldte voldgiftsbekendtgørelse).

⁶² Se ovenfor under punkt 3.2., 3.2.1, 3.3 og 3.3.1.

⁶³ https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXII-2&chapter=22&clang=en.

Genévekonventionen er generelt set uden særlig betydning i praksis.⁶⁴ Den var derfor også én blandt blandt flere ældre konventioner, som justitsministeriet anbefalede en opsigelse af i forbindelse med gennemførelsen af den nuværende voldgiftslov.⁶⁵ En sådan opsigelse er imidlertid *aldrig* sket, hvorfor Genévekonventionen fortsat er anvendelig indenfor dens anvendelsesområde.

Voldgiftsbekendtgørelsens anvendelsesområde er snævrere end anvendelsesområdet for voldgiftsloven. Det følger af voldgiftsbekendtgørelsen § 4, stk. 1, at anvendelsesområdet er følgende:

”voldgift i handelsforhold mellem personer, selskaber og lignende, som ved aftalens indgåelse havde bopæl eller sæde i forskellige lande, der har tiltrådt den europæiske konvention af 21. april 1961 om international handelsvoldgift (Genévekonventionen)”

Voldgiftsbekendtgørelsen indeholder i § 11, stk. 2 en lovvalgsregel, der er inspireret af New York-konventionens Art V(1)(a).⁶⁶ Lovvalgsreglen er som følger:

”[...] spørgsmål vedrørende en voldgiftsaftales gyldighed bedømmes efter den lov, som den efter parternes aftale skal bedømmes efter. Er der ikke truffet aftale herom, afgøres spørgsmålet efter loven i det land, hvor voldgiftskendelsen skal afsiges, eller, hvis dette sted ikke kan udpeges, efter de regler, som følger af dansk international privatret.”

Henset til ordlyden kan der stilles spørgsmålstejn ved, om lovvalgsreglen alene gælder for spørgsmål vedrørende voldgiftsaftalens gyldighed, eller om den tillige gælder for spørgsmål vedrørende selve eksistensen af voldgiftsaftalen. Det er bestemmelsen i Genévekonventionens Art VI, der implementeres ved voldgiftsbekendtgørelsens § 11, stk. 2. Af ordlyden til Art VI fremgår det helt klart, at lovvalgsreglen gælder ved vurderingen af *”the existence or the validity of the agreement”*. Det synes nærliggende, ud fra en konventionskonform fortolkning, at lovvalgsreglen i voldgiftsbekendtgørelsen har samme anvendelsesområde som reglen i Genévekonventionen. Spørgsmålet om aftalens eksistens kan desuden også – som tidligere anført – anses som et præjudicielt spørgsmål til aftalens gyldighed. Det er derfor også mest naturligt, at begge dele er omfattet af lovvalgsreglen.⁶⁷

Lovvalgsreglen i voldgiftsbekendtgørelsens § 11, stk. 2 indeholder tre led. I første omgang anvendes den lov, som parterne har aftalt, der skal finde anvendelse i forhold til voldgiftsaftalen. I mangel på sådan aftale, anvendes sædets lov. I det tilfælde sædet ikke kan identificeres, anvendes den lov der følger af dansk international privatret. Det særlige ved denne lovvalgsregel er, at den – i modsætning til lovvalgsreglerne i voldgiftsloven, Modelloven og New York-konventionen – finder anvendelse i *alle tilfælde*, hvor voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed skal vurderes.

Voldgiftsbekendtgørelsens har sjældent en betydning i praksis. Dette skyldes, at det er voldgiftsloven, der finder anvendelse indenfor voldgiftsbekendtgørelsens anvendelsesområde, i det omfang reglerne i voldgiftsloven ikke er i strid med reglerne i voldgiftsbekendtgørelsen, jf. voldgiftslovens § 40, stk. 5. Voldgiftsbekendtgørelsens § 11, stk. 2 finder derfor også kun anvendelse, såfremt en dansk domstol *ikke* finder, at anvendelsen af en tilsvarende lovvalgsregel under voldgiftslovens §

⁶⁴ Juul/Thommesen: Voldgiftsret (2017) s. 312; FT 2004-05 (2. samling) tillæg A s. 5272.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Hascher i Yearbook Commercial Arbitration (1995) 20 s. 1006 (1027).

⁶⁷ Juul/Thommesen: Voldgiftsret (2017) s. 308.

8, stk. 1, 1. pkt. allerede følger af en udvidet fortolkning af voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1. litra a, 2. led.

5. Romkonventionen

EF-konventionen af 1980 om hvilken lov, der skal anvendes på kontraktretlige forpligtelser – bedre kendt som Romkonventionen – er inkorporeret i dansk ret ved lov nr. 188 af 9. maj 1984 om gennemførelse af konvention om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktretlige forpligtelser, m.v. Formålet med konventionen var at harmonisere medlemslandenes internationale privatretlige regler vedrørende kontraktretlige forpligtelser.⁶⁸ Dermed bidroges til at øge forudsigeligheden inden for international privatret, og samtidigt mindskedes incitamentet til forumshopping.⁶⁹

Reglerne i Romkonventionen kan helt overordnet beskrives på følgende måde: Hvis parterne har indgået en aftale om, hvilken lov deres kontrakt skal være underkastet, så følger det af Art. 3, at princippet om partsautonomien gælder i vid udstrækning. Heri ligger, at parternes valg af lov lægges til grund. Såfremt der ingen tilknytningsmomenter er til det land, hvis lov parterne har valgt, har lovvalget dog kun virkning som en materielretlig henvisning og ikke en international privatretlig henvisning. Heri ligger, at de præceptive regler i den ellers anvendelige lov ikke fraviges. Har parterne ikke valgt, hvilken lov der skal finde anvendelse, så gælder hovedreglen i Art. 4, hvorefter aftalen er underkastet loven i det land, som den har sin nærmeste tilknytning til. Spørgsmål om aftalens eksistens og gyldighed afgøres efter den lov, som i henhold til konventionen skulle anvendes, såfremt aftalen var indgået og gyldig, jf. Art 8(1). I undtagelsestilfælde må spørgsmålet om, hvorvidt en aftale er indgået, dog afgøres efter loven i bopælslandet for den, der gør gældende, at de ikke har indgået aftalen, jf. Art 8(2).

5.1. Anvendeligheden af Romkonventionens regler

Bestemmelserne i konventionen finder som udgangspunkt anvendelse på kontraktretlige forpligtelser i alle situationer, hvor der skal foretages et valg mellem lovene i forskellige lande, jf. Romkonventionens Art. 1(1). Voldgiftsaftaler er imidlertid udtrykkeligt *undtaget* fra konventionens anvendelsesområde, jf. Art 1(2)(d). Ved første øjekast er det derfor naturligt at drage den konklusion, at konventionen ikke finder anvendelse ved fastlæggelsen af, hvilken lov der er anvendelig på voldgiftsaftaler. Årsagen til, at konventionens anvendelighed overvejes nærmere i denne afhandling er, at dens analoge anvendelse er antaget i dansk teori og i forarbejderne til voldgiftsloven.

I det følgende undersøges det, hvorfor konventionen ikke finder direkte anvendelse på voldgiftsaftaler, og hvorvidt konventionen, på trods af dens udtrykkelige undtagelse heraf, finder analog anvendelse på voldgiftsaftaler.

⁶⁸ FT 1983-84 (2. samling) tillæg A spalte 143-144;

⁶⁹ *Schmidt*: International formueret (2000) s. 213.

5.1.1. Bevæggrundene for undtagelsen af voldgiftsaftaler i Romkonventionens Art 1(2)(d)

Det anføres vedrørende Romkonventionens Art 1(2)(d) i bemærkningerne til inkorporeringsloven, at det er alle spørgsmål vedrørende voldgiftsaftaler, der undtages fra konventionens anvendelsesområde. I forlængelse heraf anføres det, at der findes visse lovvalgsregler vedrørende gyldigheden af voldgiftsaftaler i forskellige internationale konventioner, som er ratificeret og gennemført i voldgiftsloven og voldgiftsbekendtgørelsen.⁷⁰

Forinden Giuliano-Lagarde rapporten inddrages, skal der kort knyttes et par bemærkninger til denne.⁷¹ Rapporten er ikke en officiel retskilde til Romkonventionen, idet den er udarbejdet af to medlemmer af ekspertkomiteen, Mario Giuliano og Paul Lagarde. Den kan ikke sidestilles med bemærkninger til et lovforslag eller en udvalgsbetænkning.⁷² Sat helt på spidsen, udtales det af Allan Philip, at der alene er ”tale om de to forfatteres redegørelse for tilblivelsen og indholdet af konventionen”⁷³. Som reaktion herpå udtaler Erik Siesby, at rapporten påberåbes flere steder i motiverne til inkorporeringsloven, og at rapporten er ”den mest autoritative og formentlig eneste alment tilgængelige officielle kilde til forståelse af konventionen”.⁷⁴ Torben Svénné Schmidt udtaler i tråd hermed, at selvom rapporten ikke er officiel, så har den officiel karakter og derfor betydelig interesse ved fortolkningen af konventionen.⁷⁵ Uanset den særlige karakter af rapporten, antages den derfor at have en vis retskildemæssig værdi.

Det fremgår af Giuliano-Lagarde rapporten, at der ikke var bred enighed om at undtage voldgiftsaftaler fra konventionens anvendelsesområde. Visse delegationer, herunder den engelske, foreslog, at voldgiftsaftaler ikke skulle undtages fra konventionens anvendelsesområde. Til støtte herfor blev der anført to forhold. For det første, at voldgiftsaftaler ikke adskiller sig fra andre aftaler, for så vidt angår de kontraktretlige aspekter. For det andet, at visse internationale konventioner ikke afgør spørgsmålet om, hvilken lov, der finder anvendelse – eller i hvert fald ikke afgør spørgsmålet på tilstrækkelig vis – hvilket medfører en manglende harmonisering på et væsentligt punkt i den internationale handel. Imod forslaget anførte øvrige delegationer en længere række forhold, bl.a. at man burde undgå at forøge antallet af internationale konventioner indenfor voldgiftsområdet, at Romkonventionens regel om ”nærmeste tilknytning” er vanskelig at anvende på voldgiftsaftaler, at det er vanskeligt at adskille de forhold, der er processuelle fra de forhold, der er kontraktuelle og at det er et kompliceret område, hvor der hersker uenighed om den eventuelle behandling blandt eksperter. I sidste ende blev det vedtaget, at spørgsmålet skulle udskilles til særskilt behandling, og at en protokol skulle udarbejdes med de eventuelle resultater.⁷⁶ Ingen sådan protokol er efterfølgende blevet udarbejdet.⁷⁷

⁷⁰ FT 1983-84 (2. samling) tillæg A spalte 154.

⁷¹ Optrøkt EFT 1980 C 282 af 31. oktober 1980.

⁷² U 1984B.115, s. 115-116.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ U 1984B.230, s. 231

⁷⁵ Schmidt: International formueret (2000) s. 214.

⁷⁶ EFT 1980 C 282 af 31. oktober 1980 (C 282/11-12)

⁷⁷ Yüksel i Journal of Private International Law (2011) 7-1 s. 149 (152).

5.1.2. Analog anvendelse af Romkonventionens regler

Idet Romkonventionen ikke finder direkte anvendelse på voldgiftsaftaler, og idet ordlyden er så klar, at der ikke er rum for en udvidende fortolkning, bliver spørgsmålet, om Romkonventionen finder analog anvendelse.

Flere forfattere inden for dansk international privatret antager, at reglerne i Romkonventionen finder analog anvendelse på voldgiftsaftaler.⁷⁸ En generel tendens er, at der ikke anføres nogen nærmere begrundelse for denne antagelse. Herudover fremgår det også – som tidligere anført – af det til voldgiftsloven fremsatte lovforslag, at ”*Romkonventionens regler antages at kunne anvendes analogt på voldgiftsaftaler*”.⁷⁹ Det anføres uden nærmere begrundelse af Advokatrådet, såvel som af Retsplejerådet, i bilaget til det fremsatte lovforslag.⁸⁰ Advokatrådet anfører blot, at ”*det er antaget i den retsvidenskabelige litteratur*”.⁸¹ Det fremgår også af de almindelige bemærkninger i det fremsatte lovforslag. Dette afsnit er imidlertid bygget op således, at der i hvert underafsnit først redegøres for, hvad Advokatrådet har anført i deres redegørelse, dernæst hvad Retsplejerådet har udtalt vedrørende denne redegørelse, og endelig, hvad Justitsministeriet holdning er. Det er i det underafsnit, hvor der redegøres for, hvad Retsplejerådet har udtalt vedrørende voldgiftsaftalen, at det fremgår, at Romkonventionen finder analog anvendelse. I det følgende afsnit, hvor Justitsministeriets holdning tilkendegives, hverken bekræftes eller afkræftes denne antagelse. Hvorvidt dette er udtryk for, at justitsministeriet er af samme opfattelse, af modsatte opfattelse eller blot ikke har taget stilling hertil, er derfor uvist.

Lovforslaget med dets bemærkninger har retskildemæssig værdi.⁸² Det er dog usikkert, hvilken vægt forarbejderne til *voldgiftsloven* har ved fortolkningen af *Romkonventionen*. Reelt set er der tale om en form for såkaldt ”efterarbejde”, idet lovgivningsmagten, efter lovens tilblivelse, har udtalt sig om lovens indhold og anvendelse.⁸³ Dette sker normalvis i form af f.eks. ministerudtalelser og lignende, og ikke – som det er tilfældet her – i forarbejderne til en anden lov. Herudover har det selvsagt også betydning, at det ikke er Justitsministeriet, der udtaler, at Romkonventionen finder analog anvendelse.

Traditionel fortolkningsteori beskriver området for analogislutninger som tilfælde, hvor der er en ”årsagernes lighed” og et ”hul i loven”.⁸⁴ Der kan i princippet godt argumenteres for, at der er en årsagernes lighed. I forrige afsnit blev det bl.a. oplyst, at visse delegationer var af den holdning, at en voldgiftsaftale ikke adskilte sig fra andre aftaler, for så vidt angår de kontraktretlige aspekter. Der kan til gengæld ikke argumenteres for, at der er et hul i loven. Loven undtager udtrykkeligt voldgiftsaftaler fra dens anvendelsesområde, og lovgiver har dermed taget stilling til netop spørgsmålet om, hvorvidt reglerne også skal gælde i forhold til voldgiftsaftaler.

⁷⁸ Juul/Thommesen: *Voldgiftsret* (2017) s. 308; Lookofsky/Hertz: *International privatret på formuerettens område* (2015) s. 73; Philip: *Europæisk International Privat- og Procesret* (1994) s. 134; Parker i U 2019B.100 (101); Nielsen: *International privat- og procesret* (1997) s. 493; Hjejle: *Voldgift* (1987) s. 32-33.

⁷⁹ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A s. 5277. Se også ovenfor under punkt 3.1.2.

⁸⁰ Ibid. s. 5338 og 5339.

⁸¹ Ibid.

⁸² Evald: *Juridisk teori metode og videnskab* (2020) s. 56-57.

⁸³ Ibid. s. 60-61.

⁸⁴ Ibid.

I motiverne til loven, der inkorporer Romkonventionen, fremgår der følgende om den tidligere retsstilling: "[...] *Konventionens bestemmelser er imidlertid i det store og hele i god overensstemmelse med det, der hidtil har været antaget i dansk retspraksis og litteratur*".⁸⁵ Uanset i hvilket omfang bestemmelserne var i overensstemmelse med dansk international privatret på tidspunktet for inkorporeringen, så bør dette imidlertid ikke i sig selv medføre den analoge anvendelse af konventionen. Nogle danske forfattere undlader da også at betegne det som værende analog anvendelse og anfører i stedet, at der anvendes "*lignende regler*", eller at Romkonventionen er "*vejledende*".⁸⁶

Afgørelsen *Enka v Chubb*, afsagt af UK Supreme Court den 9. oktober 2020, er illustrativ i denne henseende. Det fastslås, at Romkonventionen udtrykkeligt undtager voldgiftsaftaler fra dens anvendelsesområde, hvorfor den ikke finder anvendelse.⁸⁷ I forlængelse heraf udtales følgende om forholdet mellem de engelske internationale privatretlige regler og konventionen:

*"In view of the similarity between the common law rules and the rules provided by the Rome I Regulation, cases in which the two regimes would yield different results are likely to be rare. But in principle, where an English court has to determine which law governs an arbitration agreement incorporated in a contract, it is the common law rules alone which - because of the exclusion of arbitration agreements from the scope of the Rome I Regulation by article 1(2)(e) - the court must apply."*⁸⁸

Der var således *ikke* tale om analog anvendelse af reglerne i konventionen, bare fordi reglerne mindede om hinanden, og resultatet typisk ville være det samme, uanset hvilke regler, der anvendtes.

Det er alt i alt af tvivlsom rigtighed at anføre, at Romkonventionen finder analog anvendelse, når denne udtrykkeligt undtager voldgiftsaftaler fra sit anvendelsesområde, og når relevante forarbejder blot understreger, at dette er et bevidst valg. Hvorvidt reglerne i Romkonventionen kan betragtes som vejledende eller som en slags rettesnor, må afhænge af det nærmere indhold af de bagvedliggende regler i dansk international privatret.

5.2. Nærmere om de bagvedliggende internationale privatretlige regler

I det forudgående afsnit er der henvist til flere kilder, hvoraf det fremgår, at reglerne i Romkonventionen ikke adskiller sig fra, hvad der var gældende ifølge dansk international privatret på tidspunktet for inkorporeringen.⁸⁹ I nærværende afsnit undersøges det lidt nærmere, i hvilket omfang dette rent faktisk er tilfældet.

⁸⁵ FT 1983-84, 2. samling, tillæg A, spalte 146.

⁸⁶ *Siesby*: Lærebog i international privatret (1989) s. 66; *Schmidt*: International formueret (2000) s. 345-346 og 348.

⁸⁷ Det bemærkes at det i Storbritannien er Rom I der finder anvendelse, men at denne undtager voldgiftsaftaler fra dens anvendelsesområde i tråd med Romkonventionen I Danmark er Romkonventionen ikke erstattet af Rom I. Det skyldes det danske forbehold over for EU's retlige samarbejde.

⁸⁸ *Enka V Chubb* s. 8.

⁸⁹ *Siesby*: Lærebog i international privatret (1989) s. 66; *Schmidt*: International formueret (2000) s. 345-346 og 348; FT 1983-84, 2. samling, tillæg A, spalte 146.

Der hersker en betydelig usikkerhed med hensyn til indholdet af den, i dansk ret, bagvedliggende international privatret. Dette skyldtes, at lovgivningen på området var af ringe omfang, og at retspraksis var sparsom, hvorfor retskilderne først og fremmest bestod af retssædvaner og forholdets natur.⁹⁰ Romkonventionen har skabt klarhed indenfor dens anvendelsesområde, men samtidigt medført en stilstand for retsudviklingen indenfor lovvalg i kontrakt.⁹¹

Erik Siesby beskriver i en artikel, der udgør bemærkninger til bemærkningerne til inkorporeringsloven, at der er i hvert fald to ”betydningsfulde og radikale nydannelser i dansk international privatret”.⁹² Den ene nydannelse værende formodningsreglen om, at en aftale har sin nærmeste tilknytning til det land, hvor den part, som skal præstere den, for aftalen karakteristiske, ydelse, på tidspunktet for aftalens indgåelse, har sin bopæl. Den anden nydannelse værende præciseringen af princippet om partsautonomien i Art. 3. Der herskede uvished i dansk ret om partsautonomiens grænser, nærmere bestemt om, hvad der kræves for, at en henvisning til et lands lov betragtes som en international privatretlig henvisning, og ikke blot en materielretlig henvisning, der ikke medfører fravigelse af præceptive regler.⁹³ Borum er et eksempel på en forfatter, der havde en teoretisk opfattelse mere eller mindre i overensstemmelse med Art. 3. Han fandt, at der kun kunne være tale om en international privatretlig henvisning, såfremt der var en eller anden tilknytning til landet, hvis lov man havde valgt.⁹⁴ I bemærkningerne til inkorporeringsloven fremgår det blot, at partsautonomi er udgangspunktet i dansk ret.⁹⁵ Henset til usikkerheden i teorien, kan det ikke fastslås med sikkerhed, hvilke grænser, der var for partsautonomien, hvorfor det er usikkert, i hvilket omfang Romkonventionens Art. 3 afviger herfra.

Reglen i Art. 4, hvorefter der lægges vægt på den nærmeste tilknytning, såfremt der ikke er foretaget et lovvalg, svarer imidlertid til den tidligere anvendte individualiserende metode, der siden 1930’erne havde været fremherskende.⁹⁶ Det lands lov, som kontrakten – efter inddragelse af samtlige relevante omstændigheder – er tættest forbundet med, finder anvendelse. For Danmarks vedkommende anses den individualiserende metode for fastslået i U 1935.82 H og U 1939.296 H – bedre kendt som guldklausulssagerne⁹⁷. Det fremgår ikke udtrykkeligt i dommene, at den individualiserende metode fandt anvendelse. Af præmisserne fremgår det imidlertid, at der ikke blev lagt vægt på ét bestemt tilknytningsmoment, men derimod en lang række af tilknytningsmomenter.

Ifølge bemærkningerne til lovforslaget om inkorporering af Romkonventionen var reglen i Art 8 – hvorefter aftalers eksistens og gyldighed vurderes efter den lov der ville gælde, såfremt deres eksistens og gyldighed antages – ”formentlig” også i overensstemmelse med dansk ret.⁹⁸ I efterfølgende teori sættes der spørgsmålstegn ved rigtigheden heraf, idet der ikke var enighed om en sådan

⁹⁰ Ibid.; *Philip*: Dansk international privat- og procesret (1976) s. 23-24.

⁹¹ *Lookofsky/Hertz*: International privatret på formuerettens område (2015) s. 66. Dette er i øvrigt årsagen til, at der henvises til ældre faglitterære værker – eller ældre udgaver af faglitterære værker – fra tiden inden Romkonventionen gjorde sit indtog.

⁹² U 1983B.429, s. 1.

⁹³ U 1983B.429, s. 1; *Philip*: Dansk international privat- og procesret (1976) s. 314; *Lando*: Kontraktstatuttet (1962) s. 219-220.

⁹⁴ *Borum*: Lovkonflikter (1967) s. 146.

⁹⁵ FT 1983-84, 2. samling, tillæg A, spalte 156.

⁹⁶ *Philip*: Dansk international privat- og procesret (1976) s. 293; *Siesby*: Lærebog i international privatret (1989) s. 57-60; *Schmidt*: International formueret (2000) s. 207-210; *Lookofsky/Hertz*: International privatret på formuerettens område (2015) s. 65 og 68.

⁹⁷ *Schmidt*: International formueret (2000) s. 208; *Gomard* i U 1963B.81 (89).

⁹⁸ FT 1983-84, 2. samling, tillæg A, spalte 175.

regel i teorien.⁹⁹ Ifølge eksempelvis Gomard, burde dansk ret anvendes på spørgsmål om, hvorvidt en aftale var indgået, medmindre der var tale om en aftale indgået mellem udlændinge i udlandet.¹⁰⁰

Der er således flere forskellige områder, hvor det ikke kan fastslås, hvad den tidligere retsstilling har været grundet usikkerhed og uenighed i teorien og manglende retspraksis. Det er derfor ikke på disse områder til at fastslå, at Romkonventionen er i overensstemmelse med den tidligere retsstilling, eller om den medfører ændringer i forhold til den tidligere retsstilling. Heri ligger imidlertid også, at det ikke kan fastslås, at Romkonventionen er i modstrid med den tidligere retsstilling. Henset hertil og henset til, at det kan konstateres, at Romkonventionen på væsentlige punkter er i overensstemmelse med de internationale privatretlige regler, der var udviklet i dansk ret, vil der være en tilbøjelighed til at søge inspiration og vejledning i Romkonventionens regler.

6. Sammenfatning Del I

Inden for voldgiftsbekendtgørelsens anvendelsesområde følger det direkte af voldgiftsbekendtgørelsens § 11, stk. 2, anvendelsesområde, at en dansk domstol ved vurderingen af en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed generelt set – herunder også i de tilfælde omfattet af voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt., hvor vurderingen foretages i anledning af, at en sag, anlagt ved domstolene, påstås afvist med henvisning til en voldgiftsaftale – skal anvende (1) den lov, som ifølge parternes aftale finder anvendelse på voldgiftsaftalen (2), i mangel af sådan aftale, sædets lov eller (3), såfremt sædet ikke kan identificeres, den lov, der følger af dansk international privatret.

Uden for voldgiftsbekendtgørelsens anvendelsesområde er det mest nærliggende, at lovvalgsreglen i voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led, kan udstrækkes til at finde anvendelse i de tilfælde omfattet af voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt. Den lov, der finder anvendelse, er således først og fremmest den lov, som ifølge parternes aftale finder anvendelse på voldgiftsaftalen, og dernæst, i mangel af sådan aftale, loven i det land, hvor voldgiftskendelsen skal afsiges, dvs. sædets lov. Dette resultat kan ikke siges at være støttet af de danske forarbejder, tværtimod støtter betragtninger i bilagene, til det fremsatte lovforslag, det modsatte resultat. Dette skal dog formentlig ikke tillægges særlig vægt. Resultatet finder derimod støtte i dansk teori. Herudover støtter forarbejder, teori og praksis vedrørende de tilsvarende bestemmelser i Modelloven og New York-konventionen, i overvejende grad den analoge anvendelse af reglerne.

Romkonventionens regler kan ikke – som det ellers er tilfældet flere steder – antages at finde analog anvendelse på voldgiftsaftaler. De har dog en betydning i det tilfælde, hvor parterne ingen aftale har indgået om den anvendelige lov og hvor sædets lov ikke kan identificeres, hvorfor den anvendelige lov må fastlægges ud fra de bagvedliggende regler i dansk international privatret. Henset til usikkerheden om indholdet af disse bagvedliggende internationale privatretlige regler, er det nemlig nærliggende, at inspiration og vejledning, ved fastlæggelsen af det nærmere indhold, vil blive søgt i Romkonventionens regler.

⁹⁹ *Lookofsky/Hertz*: International privatret på formuerettens område (2015) s. 76; *Schmidt*: International formueret (2000) s. 244 n. 120; *Philip*: Dansk international privat- og procesret (1976) s. 300-304.

¹⁰⁰ *Gomard* i U 1963B.81 (95).

Del II: Vurderingen af om parterne, i medfør af lovvalgsreglen, har indgået en aftale om, hvilken lov der finder anvendelse på voldgiftsaftalen

Det er konkluderet i den foregående del, at det mest nærliggende er, at lovvalgsreglen i voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led, finder analog anvendelse, når domstolene, i medfør af § 8, stk. 1, 1. pkt., skal vurdere en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed. Hvis parterne ikke har valgt, hvilken lov, der skal finde anvendelse på voldgiftsaftalen, så følger det helt håndfast af lovvalgsreglens andet led, at sædets lov finder anvendelse.

Langt mindre håndfast er lovvalgsreglens første led, hvorefter der gives effekt til parternes valg af lov anvendelig på voldgiftsaftalen.¹⁰¹ I praksis forholder det sig nemlig således, at det er særdeles sjældent, at der foretages et udtrykkeligt valg af loven anvendelig på voldgiftsaftalen.¹⁰²

I det følgende undersøges det, hvorvidt parternes lovvalg efter voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led, kan være implicit eller stiltiende og hvor meget der, i givet fald, skal til, før der foreligger et sådant implicit eller stiltiende lovvalg.

7. Voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led og stiltiende lovvalg

Det fremgår ikke af voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led, hvorvidt et lovvalg skal være aftalt udtrykkeligt, eller om det tillige kan være aftalt stiltiende. Ifølge ordlyden anvendes loven som ”*parterne har vedtaget for den*” og, i mangel af en sådan ”*vedtagelse*”, sædets lov.

På netop dette punkt er ordlyden ikke identisk med ordlyden i de tilsvarende bestemmelser i Modellovens Art 36(1)(a)(i) og New York-konventionens Art V(1)(a). Disse foreskriver anvendelsen af ”*the law to which the parties have subjected it*”, og at sædets lov kun anvendes ”*failing any indication hereon*”. Der er generel enighed om, at et lovvalg, i medfør af disse bestemmelser, kan være stiltiende.¹⁰³ Voldgiftsloven nævner alene vedtagelse og ikke *indikationer* om vedtagelse, hvorfor ordlyden i voldgiftsloven i mindre grad lægger op til stiltiende lovvalg.

I bemærkningerne til bestemmelsen i lovforslaget italesættes denne forskel i ordlyden ikke. Det anføres blot, som tidligere nævnt, at bestemmelsen svarer indholdsmæssigt til Modellovens bestemmelse – og dermed også bestemmelsen i New York-konventionen.¹⁰⁴ Det tyder således på, at det ikke med formuleringen har været meningen at afvige fra disse bestemmelser.

Voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. må – på trods af dens afvigende ordlyd – ud fra en konventionskonform fortolkning og på baggrund af bemærkningerne til bestemmelsen i lovforslaget, antages at rumme samme mulighed for at træffe stiltiende lovvalg som efter New York-konventionens Art V(1)(a). Dette er også i overensstemmelse med holdningen i dansk litteratur.¹⁰⁵

¹⁰¹ Parker i U 2019B.100 (102-103).

¹⁰² Born: International Commercial Arbitration, (2021) s. 525; Choi i Asian International Arbitration Journal (2015) 11-2 s. 105 (105).

¹⁰³ Wilske/Fox i Wolff (ed): NYC (2019) s. 287, Born: International Commercial Arbitration (2021) s. 530, 567-568.

¹⁰⁴ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A s. 5328; Se også ovenfor under punkt 3.2.1.

¹⁰⁵ Parker i U 2019B.100 (102-103); Schiersing: VL med kommentarer (2016) s. 531.

Et særligt problem ved muligheden for at træffe stiltiende lovvalg er observeret af Allan Philip. Der er ikke en stor forskel på, om den anvendelige lov fastlægges ved henvisning til et stiltiende lovvalg eller ved anvendelse af lovvalgsreglen forbundet med den individualiserende metode.¹⁰⁶ Denne lovvalgsregel – hvorefter dén lov, som aftalen har sin nærmeste tilknytning til, finder anvendelse – er bl.a. foreskrevet i Romkonventionen. Jo flere forhold, der kan inddrages i vurderingen af, om der er foretaget et stiltiende lovvalg, og jo videre adgangen dermed bliver til at konstatere et stiltiende lovvalg, jo mere nærmer man sig den vurdering, der foretages i medfør af den individualiserende metode, hvor det afgørende er den nærmeste tilknytning. Lovvalgsreglen, foreskrevet i voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led, risikerer således at træde i baggrunden til fordel for en helt anden lovvalgsregel i form af den individualiserende metode. Der kan derfor stilles spørgsmålstejn ved hensigtsmæssigheden af muligheden for at foretage stiltiende lovvalg.

Det fremgår i øvrigt heller ikke af voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led, efter hvilket lands lov det skal afgøres, om der er foretaget et stiltiende lovvalg. Der kan være forskel på, hvilke omstændigheder, der inddrages i vurderingen – og hvilken vægt disse omstændigheder tillægges – afhængigt af, hvilket lands lov, der finder anvendelse. Det antages, at det efter dansk international privatret, er forummets lov – dansk ret – der afgør, hvorvidt der er foretaget et stiltiende lovvalg.¹⁰⁷ Dette svarer til den engelske retsstilling. I *Enka v Chubb* findes følgende generelle udtalelse:

*”Where an English court has to decide whether a contract which is said to be governed by a foreign system of law is valid, the court applies the “putative applicable law”, in other words the law which would govern the contract if it were validly concluded. At the prior stage, however, of determining what is the applicable law or putative applicable law of the contract, all the leading authorities proceed on the basis that it is English rules of law which apply [...]”*¹⁰⁸

Hvorvidt det er optimalt, at forummets lov finder anvendelse, er tvivlsomt. Det medfører, at det kan blive afgørende for vurderingen af voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed – og dermed for, om en sag skal afvises, eller om en voldgiftskendelse skal tilsidesættes eller nægtes anerkendelse og fuldbyrdelse – i hvilket forum, der anlægges retssag. Til illustration heraf kan nævnes sagerne *Kabab-Ji SAL v Kout Food Group*, afsagt den 20. januar 2020 af Court of Appeal of England and Wales, Civil Division, der angik spørgsmålet om, hvorvidt en voldgiftskendelse skulle nægtes anerkendelse og fuldbyrdelse, og *Kout Food Group v Kabab S.A.L.*, afsagt den 23. juni 2020 af Court of Appeal of Paris, der angik spørgsmålet om, hvorvidt *selvsamme voldgiftskendelse* skulle tilsidesættes. I den engelske dom – der uddybes nedenfor under punkt 8.1.1. – kom retten frem til, at der var foretaget et udtrykkeligt valg af engelsk lov, hvorefter voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed skulle vurderes efter engelsk ret. I den franske dom kom retten derimod frem til, at der hverken var foretaget et udtrykkeligt eller et stiltiende lovvalg, hvorefter voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed skulle vurderes efter sædets lov, dvs. fransk ret. Det viste sig dermed at være afgørende for sagens udfald, om et lovvalg anses for foretaget.

¹⁰⁶ Philip: Dansk international privat- og procesret (1976) s. 318-320. Se også *Chan/Yang* i Journal of International Arbitration (2020) 37-5 s. 635 (644).

¹⁰⁷ Lando: Kontraktstatuttet (1962) s. 250. Spørgsmålet ses ikke behandlet i nyere voldgiftsretlig eller international privatretlig teori. Romkonventionen fastsætter selv nærmere regler i Art 3(1), om hvornår der er foretaget et stiltiende lovvalg og konventionen indeholder derfor heller ingen lovvalgsregel der kan søges inspiration i.

¹⁰⁸ *Enka v Chubb* s. 9.

8. Nærmere om hvad der kræves til konstateringen af et stiltiende lovvalg

Ifølge Giuliano/Lagarde rapporten, er bestemmelsen i Art 3(1) udtryk for en bekræftelse af det, der ved udfærdigelsen af Romkonventionen var en fast regel om partsautonomi i alle EF-medlemslande.¹⁰⁹ Det var da også accepteret i dansk ret – forinden Romkonventionens gjorde sit indtog – at et lovvalg kunne foretages stiltiende.¹¹⁰ Hvad der krævedes til en konstatering af et stiltiende lovvalg, herunder i hvilket omfang, der kunne lægges vægt på subjektive omstændigheder, forekommer imidlertid ikke klart. Det mest nærliggende er derfor, at inspiration og vejledning må søges i Romkonventionens regel herom i Art 3(1).¹¹¹

I det følgende vurderes det derfor først, hvad der, henset til reglen i Romkonventionen Art 3(1), kræves til konstateringen af et stiltiende lovvalg. Dernæst drøftes det, om princippet omtalt i international voldgiftsretlig sammenhæng som ”validation principle” eller ”pro-validation principle” kan – og bør – inddrages i vurderingen af, om der efter dansk ret er foretaget et stiltiende lovvalg.¹¹²

8.1. Stiltiende lovvalg i lyset af Romkonventionens Art 3(1)

Det fremgår direkte af Art 3(1), at et lovvalg skal være udtrykkeligt eller fremgå med rimelig sikkerhed af kontraktens bestemmelser eller omstændigheder i øvrigt. Heraf følger, at et lovvalg kan være stiltiende og at konstateringen heraf skal ske på baggrund af objektive – og ikke subjektive – omstændigheder. Domstolens opgave består således ikke i at indleve sig i parternes situation og udlede, *hvad parterne ville have valgt, såfremt de havde været opmærksomme på lovvalgsspørgsmålet*.¹¹³ Rettere består opgaven i at vurdere, om der er sådanne faktiske omstændigheder omkring kontrakten, eller i øvrigt, der giver anledning til, det med rimelig sikkerhed kan konstateres, at der er truffet et lovvalg, som blot ikke har fundet udtryk på skrift.¹¹⁴

Samtlige objektive omstændigheder kan – og bør – tages i betragtning, men det er klart, at ikke alt kan tillægges den samme vægt ved vurderingen.¹¹⁵ Det er særligt to omstændigheder, der inddrages ved vurderingen af, om der er foretaget et stiltiende lovvalg for en international voldgiftsaftale.¹¹⁶ For det *første* kan parterne have valgt at vedtage hvilken lov, der finder anvendelse på kontrakten som helhed, altså have foretaget et generelt lovvalg for kontrakten. Parterne kan for det *andet* have valgt at vedtage, i hvilket land voldgiften skal have sit sæde. I det omfang parterne har valgt at gøre begge dele, kan deres valg være i overensstemmelse med hinanden (f.eks. generelt lovvalg til fordel for dansk ret og sæde i Danmark) eller i modstrid med hinanden (f.eks. generelt lovvalg til fordel for dansk ret og sæde i Tyskland).

¹⁰⁹ EFT 1980 C 282 af 31. oktober 1980 (C282/15).

¹¹⁰ *Philip*: Dansk international privat- og procesret (1976) s. 294 og 318; *Lando*: Kontraktstatuttet (1962) s. 250; *Siesby*: Lærebog i international privatret (1989) s. 77.

¹¹¹ Se også ovenfor under punkt 5.2.

¹¹² Se f.eks. *Born*: International Commercial Arbitration (2021) s. 509; *Yang* i *Arbitration International* (2017) 32-1 s. 121 (122). Henset til dansk juridisk sprogbrug er ”gyldighedsprincippet” formentlig den mest passende oversættelse, idet ordet gyldighed normalvis bruges frem for validitet. I det følgende anvendes det internationale udtryk ”validation principle”.

¹¹³ *Nielsen*: International handelsret (2015) s. 138.

¹¹⁴ EFT 1980 C 282 af 31. oktober 1980 (C 282/16).

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ *Parker* i U 2019B.100 (103).

Nedenfor i det følgende punkt undersøges det, hvilken betydning et generelt lovvalg har i forhold til, om der er foretaget et stiltiende lovvalg. Derefter undersøges det i det derpå følgende punkt, hvilken betydning et valg af sæde har i forhold til, om der er truffet et stiltiende lovvalg.

8.1.1. Betydningen af, om der er foretaget et generelt lovvalg for hovedkontrakten

En voldgiftsaftale kan foreligge enten som en selvstændig aftale eller – hvad der er mere almindeligt – som en enkelt klausul i en given kontrakt mellem parterne, hvorefter tvister, der udspringer af den pågældende kontrakt, skal afgøres ved voldgift.¹¹⁷ I de tilfælde, hvor voldgiftsaftalen foreligger som en klausul, er det meget normalt, at der, foruden denne klausul, også er indeholdt en generelt formuleret lovvalgs-klausul i kontrakten.¹¹⁸ Spørgsmålet er i så fald, om det generelle lovvalg, i henhold til lovvalgs-klausulen, udgør et enten udtrykkeligt eller stiltiende valg af loven anvendelig på voldgiftsaftalen.

Når der ovenfor og i det følgende tales om generelt formulerede lovvalgs-klausuler, så tænkes der på klausuler med en ordlyd som f.eks. ”*this Agreement will be governed by the laws of State X*”. En lovvalgs-klausul kan imidlertid være formuleret således, at den indeholder et udtrykkeligt lovvalg *også* i forhold til voldgiftsaftalen. Formuleringen kan f.eks. være ”*all of the provisions of this Contract, including for the avoidance of doubt Article 10 (‘Arbitration’), shall be governed by the law of State X*”.¹¹⁹

Et illustrativt eksempel herpå ses i dommen *Kabab-Ji SAL v. Kout Food Group*. I dommen, afsagt i 2020 af Court of Appeal of England and Wales, Civil Division, var der anlagt sag om nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse. Tvisten angik bl.a., efter hvilken lov domstolen skulle vurdere voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed. Domstolen nåede frem til, at der var foretaget et udtrykkeligt lovvalg, og lagde i den forbindelse særligt vægt på, at hovedkontrakten ikke blot indeholdt en generel lovvalgs-klausul, der angav, at ”*[t]his agreement shall be governed by and construed in accordance with the laws of England*”, men derudover også indeholdt en specifikation om, at ”*this agreement*” skulle forstås på følgende måde:

”*This agreement consists of the foregoing paragraphs, the terms of agreement set forth herein below [...] It shall be construed as a whole [...]*.”¹²⁰

Det bemærkes af retten, at resultatet var konkret begrundet i kontraktens sammensætning, og at det ikke kunne tages til indtægt for, at en generel lovvalgs-klausul uden videre er lig med et udtrykkeligt lovvalg for voldgiftsaftalen. I den senere afgørelse, *Enka v Chubb*, går UK Supreme Court et skridt videre, idet det udtales, at en generel lovvalgs-klausul som udgangspunkt – også uden særlig sammensætning af kontrakten – indebærer, at der er truffet et udtrykkeligt lovvalg vedrørende voldgiftsaftalen.¹²¹

¹¹⁷ *Born*: International Commercial Arbitration (2021) s. 525.

¹¹⁸ *Ibid.* s. 526.

¹¹⁹ *Ibid.* s. 554.

¹²⁰ *Kabab-Ji SAL v. Kout Food Group* afsnit 8 i uddragene.

¹²¹ *Enka v Chubb*, s. 14-15.

Med støtte i separabilitetsprincippet kan der argumenteres for, at en generelt formuleret lovvalgs-klausul hverken indebærer et udtrykkeligt lovvalg for voldgiftsaftalen eller udgør en objektiv omstændighed af stor betydning ved vurderingen af, om der er foretaget et stiltiende lovvalg vedrørende voldgiftsaftalen.¹²² Princippet er udtryk for, at en voldgiftsklausul er en aftale, der skal bedømmes adskilt fra den hovedkontrakt, den er indeholdt i.¹²³ I denne sammenhæng medfører separabilitetsprincippet således, at den lov, der finder anvendelse på hovedkontrakten, ikke *nødvendigtvis* er den samme lov, som der finder anvendelse på voldgiftsaftalen.¹²⁴ Det er et almindeligt anerkendt princip indenfor voldgift, og det fremgår bl.a. andet af voldgiftslovens § 16, stk. 1, 2. pkt., hvorefter "[e]n voldgiftsklausul, der udgør en del af en kontrakt, anses i denne sammenhæng for en selvstændig aftale uafhængig af kontraktens øvrige dele".¹²⁵ Det kan overvejes, om ikke separabilitetsprincippet kun har betydning i relation til voldgiftsrettens vurdering af en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed. Det fremgår jo af § 16, stk. 1, 2. pkt., at det er "*i denne sammenhæng*" at voldgiftsklausulen anses for selvstændig eller uafhængig. Selvom princippet er lovfæstet i § 16, stk. 1, 2. pkt., så tyder det ikke på, at det dermed var meningen at begrænse separabilitetsprincippets anvendelsesområde hertil. Separabilitetsprincippet er da også beskrevet i brede vendinger i de danske forarbejder som f.eks. "*princippet om adskilleligheden mellem voldgiftsaftalen og parternes samlede aftale*".¹²⁶ Herudover anerkendes separabilitetsprincippet forudsætningsvis, når voldgiftslovens § 28, stk. 1, 1. pkt. sammenholdes med voldgiftslovens §§ 37, stk. 2, nr. 1, litra a, 2. led og § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led. Førstnævnte bestemmelse omtaler reglerne, valgt af parterne til afgørelse af sagens realitet. De to sidstnævnte bestemmelser omtaler loven, parterne har vedtaget for voldgiftsaftalen.

Hovedkontrakten og voldgiftsklausulen kan desuden siges at have forskellig karakter og forskellige formål.¹²⁷ I hovedkontrakten reguleres den materielle del, herunder alle de kommercielle vilkår, så som pris, levering, garantier og ophævelse. I voldgiftsklausulen reguleres derimod den procesuelle del, nærmere bestemt, hvordan tvister, der udspringer af kontrakten, skal løses. I forlængelse af en drøftelse af disse forskelle tilføjes det af Gary Born, at "*[the] choice of law governing one of these agreements has very little logical connection or practical relationship to the choice of law governing the other, very different agreement.*"¹²⁸

En del af den argumentation, der ses i international litteratur – både for og imod at tillægge stor betydning til den generelle lovvalgs-klausul – baserer sig på parternes intentioner.¹²⁹ Problemet er, at det ikke kan siges med sikkerhed, hvad parternes intentioner har været. Det kan være, at parterne mente, at den generelle lovvalgs-klausul var bestemmende også for voldgiftsaftalen; det kan imidlertid også være, at parterne mente, at den generelle lovvalgs-klausul ikke havde indflydelse på, hvilken lov, der er anvendelig på voldgiftsaftalen. Realiteten er formentlig i de fleste tilfælde noget helt tredje, nemlig at parterne ikke har skænket det en eneste tanke.¹³⁰ Gisninger om parternes

¹²² Berger i Back to Basics? (2006) s. 319.

¹²³ Parker i U2019B.100 (100); Offersen i U 2018B.27 (32).

¹²⁴ Born: International Commercial Arbitration (2021) s. 498; Lew/Mistelis/Kröll: Comparative International Commercial Arbitration (2003) s. 107; Miles/Goh i Liber Amicorum Michael Pryles (2018) s. 386.

¹²⁵ Wilske/Fox i Wolff (ed): NYC (2019) s. 187 og 287; Lew/Mistelis/Kröll: Comparative International Commercial Arbitration (2003) s. 106.

¹²⁶ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A s. 5280.

¹²⁷ Berg: The NYC of 1958 (1981) s. 293; Born: International Commercial Arbitration (2021) s. 535-536.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Ibid; Berg: The NYC of 1958 (1981) s. 293; Wilske/Fox i Wolff (ed): NYC (2019) s. 171; Grover i Singapore Law Review (2014) 32 s. 227 (238).

¹³⁰ Miles/Goh i Liber Amicorum Michael Pryles (2018) s. 385.

intentioner er som sagt uden betydning for, om der er foretaget et stiltiende lovvalg, idet dette skal støttes på *objektive* og ikke *subjektive* omstændigheder, jf. Romkonventionens Art 3(1) og ovenfor under punkt 8.1.

Det forhold, at der er truffet et valg om, at hovedkontrakten er undergivet en bestemt lov, er – alt andet lige – en objektiv omstændighed, der må indgå i domstolens vurdering. Det tvivlsomme er, hvilken vægt denne objektive omstændighed kan tillægges i lyset af separabilitetsprincippet. Hertil må erindres, at det kræves, at lovvalget fremgår med ”*rimelig sikkerhed*” i Romkonventionen. I dansk teori er det enten antaget eller konkluderet, at et generelt lovvalg for kontrakten, gennem indsættelse af en voldgiftsklausul, ikke i sig selv medfører et stiltiende lovvalg for voldgiftsaftalen.¹³¹ Dette tilsluttes her.

8.1.2. Betydningen af, om der er foretaget et valg af, hvor voldgiften har sit sæde

I det tilfælde, hvor ingen objektive omstændigheder indikerer et stiltiende lovvalg til fordel for en anden lov end sædets lov, er det udelukkende af akademisk interesse, om et valg af sæde indebærer et stiltiende valg af sædets lov. Det er jo sædets lov, der finder anvendelse uanset, idet sædets lov også finder anvendelse i mangel af lovvalg, jf. voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led. I det omfang objektive omstændigheder peger i retning af et stiltiende valg af en anden lov end sædets, er det derimod af mere end blot akademisk interesse at vurdere, hvilken betydning et valg af sæde har, idet domstolen skal foretage deres vurdering under hensyn til ”*alle sagens omstændigheder*”.¹³²

Der er en naturlig sammenhæng mellem voldgiftens sæde og voldgiftsaftalen. Valg af voldgiftens sæde har mere end blot en geografisk betydning; det har også en afledt processuel betydning.¹³³ Aftales det, at voldgiftens sæde er i London, England, så er det engelsk ret der, som *lex arbitri*, sætter rammen for voldgiftsprocessen. Det kan f.eks. være, at lovgivningen foreskriver et bestemt antal voldgiftsdommere i tribunalet, disse dommers habilitet, sprog, og meget mere. Sådanne processuelle forhold kan tillige være reguleret i voldgiftsaftalen, hvis formål netop er at fastlægge, hvordan tvister løses.¹³⁴ Både voldgiftens sæde og voldgiftsaftalen spiller således en særlig rolle – der til tider kan være overlappende – i forhold til voldgiftsprocessen.

Parterne kan have haft udelukkende praktiske, geografiske, overvejelser ved valget af sæde og dermed ikke skænket det en tanke, hvilken processuel konsekvens valget har. Parterne kan derimod også have haft intention om netop at foretage et indirekte valg af en bestemt processuel lovgivning, *lex arbitri*, ved at vælge et bestemt sted som sæde. Hvilke intentioner parterne har haft, er som sagt uden relevans, idet alene objektive – og ikke subjektive omstændigheder – må tillægges vægt, jf. Romkonventionens Art 3(1) og ovenfor under punkt 8.1.

Grundet den skitserede sammenhæng, der er mellem den processuelle lovgivning, der finder anvendelse som konsekvens af valget af sæde og voldgiftsaftalens processuelle regulering, er det

¹³¹ *Parker* i U 2019B.100 (103-105); *Offersen* i U 2018B.27 (32).

¹³² EFT 1980 C 282 af 31. oktober 1980 (C 282/16) og ovenfor under punkt 8.1.

¹³³ *Blackaby m.fl.*: Redfern and Hunter on International Arbitration (2015) s. 173; *Glick/Niranjan* i Liber Amicorum Michael Pryles (2018) s. 142-143.

¹³⁴ *Born*: International Commercial Arbitration (2021) s. 536-537.

valgte sæde i sig selv en objektiv omstændighed af betydning.¹³⁵ Domstolen vil derfor skulle tillægge denne omstændighed vægt i den samlede vurdering af, hvorvidt der er foretaget et stiltiende lovvalg. Afhængigt af, i hvilken retning de øvrige momenter peger, kan det være dét, der gør det sidste udslag, således at et stiltiende lovvalg fastslås, eller dét, der skaber en sådan tvivl, at et stiltiende lovvalg ikke kan fastslås på trods af øvrige omstændigheder, der taler et stiltiende lovvalg.

Særligt i det tilfælde, hvor et generelt lovvalg taler for anvendelsen af én lov, og valget af voldgiftens sæde taler for anvendelsen af én anden lov, er det ikke muligt at konstatere, med den fornødne rimelige sikkerhed, at der er truffet et stiltiende lovvalg. Tværtimod er dette tilfælde forbundet med særlig usikkerhed, hvilket er rammende udtrykt af Paulsson:

*”To ask whether parties who have agreed that their contract is governed by the laws of a country
A but that any dispute is to be resolved by arbitration in country B intended to opt for
the law of A or B as lex arbitri is to start a long inconclusive argument.”*¹³⁶

8.2. Validation principle

Inddragelsen af et validation principle vil, som det fremgår umiddelbart nedenfor i det følgende punkt, indebære, at der lægges vægt på parternes intention om, at tvisten skal løses ved voldgift. I medfør af Romkonventionen Art 3(1) ville en dansk domstol, som nævnt flere gange tidligere, ikke skulle lægge vægt på en sådan subjektiv omstændighed ved fastlæggelsen af et stiltiende lovvalg. Eftersom situationen er dén, at Romkonventionens regler hverken finder direkte eller analog anvendelse på voldgiftsaftaler, er der imidlertid ikke noget *til hinder for*, at en dansk domstol afviger fra reglen i Art 3(1).

I det følgende redegøres der først for det nærmere indhold af princippet, hvorefter det overvejes, om princippet bør inddrages af de danske domstole ved vurderingen af, om der er foretaget et stiltiende lovvalg.

8.2.1. Den generelle forståelse af princippet og de forskellige måder, hvorpå det inddrages

Princippet er udtryk for, at en lov, der har en tilknytning til voldgiftsaftalen og som medfører voldgiftsaftalens gyldighed fremmes i forhold til en lov, der medfører voldgiftsaftalens ugyldighed.¹³⁷ Det kommer til udtryk på forskellige måder indenfor international voldgift. I medfør af Schweizisk lovgivning er en voldgiftsaftale f.eks. gyldig, såfremt den er gyldig efter *blot én af flere mulige love*.¹³⁸

I retspraksis fra USA ses også en modvillighed mod at lade et bestemt lands lov finde anvendelse, såfremt voldgiftsaftalen er ugyldig efter denne lov. I den tidligere inddragne afgørelse *Rhone v*

¹³⁵ Parker i U 2019B.100, s. 4; Lew/Mistelis/Kröll: Comparative International Commercial Arbitration (2003) s. 107.

¹³⁶ Paulsson: The 1958 NYC in Action (2016) s. 68. Se dog Berg: The NYC of 1958 (1981) s. 293, der uden nærmere begrundelse anfører, at valg af sæde må have den største betydning.

¹³⁷ Born: International Commercial Arbitration (2021) s. 527; Berger i Back to Basics? (2006) s. 313; Nazzini i International and Comparative Law Quarterly (2016) 65-3 s. 681 (687).

¹³⁸ Born: International Commercial Arbitration (2021) s. 573.

Lauro var der aftalt voldgift i Napoli, Italien, men blevet anlagt sag i USA.¹³⁹ Indstævnte påstod sagen afvist med henvisning til voldgiftsaftales. Det skulle herefter vurderes af retten, om voldgiftsaftalen var ugyldig efter italiensk lov fordi der, ifølge voldgiftsaftalen, skulle udpeges et lige antal voldgiftsdommere. Retten udtalte, at "[t]he policy of the Convention is best served by an approach which leads to upholding agreements to arbitrate".¹⁴⁰ Herefter fandt retten, at voldgiftsaftalen var gyldig, idet den, hverken var ramt af internationalt anerkendte ugyldighedsgrunde, så som svig og tvang, eller var i strid med public policy i forumstaten.

I andre lande inddrages validation principle i forbindelse med vurderingen af, hvorvidt der er foretaget et stiltiende lovvalg. Dette er f.eks. tilfældet i engelsk ret. Det er for nyligt fastslået udtrykkeligt for første gang, i dommen *Enka v Chubb*, at princippet spiller en rolle ved vurderingen af, hvorvidt der er foretaget et stiltiende lovvalg for voldgiftsaftalen.

Princippet beskrives af UK Supreme Court i *Enka v Chubb* som et veletableret fortolkningsprincip, hvis eksistens i engelsk ret kan spores flere hundrede år tilbage i tiden. Princippet går ud på, at en fortolkning, der opretholder kontrakten som gyldig, foretrækkes frem for en fortolkning, der medfører kontraktens ugyldighed.¹⁴¹ I vurderingen af, hvorvidt der er foretaget et stiltiende lovvalg, spiller princippet en rolle, såfremt konstateringen af et stiltiende lovvalg vil medføre, at voldgiftsaftalen er ugyldig.

Tidligere engelsk retspraksis støtter også anvendelsen af at validation principle, selvom disse ikke omtaler princippet udtrykkeligt. I denne forbindelse kan nævnes dommen *Sulamérica v Enesa*, afsagt af Court of Appeal of England and Wales, Civil Division. En række forsikringspolicer indeholdt en generel lovvalgs klausul, hvorefter Brasiliansk lov fandt anvendelse, samt en voldgiftsklausul, hvorefter tvister i sidste ende skulle løses ved voldgift i London, England. Tvisten angik spørgsmålet om, hvorvidt et anti-suit-injunction, der hindrede forsikringstagerne i at føre sag i Brasilien, skulle opretholdes eller ophæves. Spørgsmålet var i første omgang, om der var foretaget et stiltiende lovvalg til fordel for Brasiliansk lov. Retten fandt, at der ikke var foretaget et stiltiende lovvalg, i hvilken forbindelse de lagde vægt på, at forsikringstagerne havde fastholdt, at deres samtykke til voldgift var påkrævet efter brasiliansk lov. I den forbindelse udtalte retten, at parterne næppe havde i sinde, at brasiliansk lov skulle finde anvendelse, når der bestod "*serious risk that a choice of Brazilian law would significantly undermine the agreement*".¹⁴² Selvom voldgiftsaftalen således ikke havde været ugyldig efter brasiliansk lov, så havde den været ineffektiv. Grundtanken i validation principle fandt således anvendelse.

8.2.2. Inddragelsen af et validation principle i dansk ret

Det kan overvejes, om en dansk domstol – der i forbindelse med en vurdering af en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed efter voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt., skal fastlægge den anvendelige lov og i den forbindelse vurdere, om der er foretaget et stiltiende lovvalg – vil følge den linje, der er lagt i engelsk retspraksis og inddrage et validation principle.

¹³⁹ Se ovenfor under punkt 3.3.2.

¹⁴⁰ *Rhone v Lauro* s. 481.

¹⁴¹ *Enka v Chubb* s. 33.

¹⁴² *Sulamérica v Enesa* afsnit 31 i uddragene.

Inddragelsen af et validation principle indebærer, som det fremgår af dommene, at der lægges vægt på parternes intention om, at tvisten skal løses ved voldgift. I medfør af Romkonventionen Art 3(1) ville en domstol ikke lægge vægt på en sådan subjektiv omstændighed ved fastlæggelsen af et stiltiende lovvalg.

Uanset at der ikke er noget til hinder for, at en dansk domstol afviger fra reglen i Romkonventionens Art 3(1), så taler reglen i Romkonventionens Art 3(1) imod inddragelsen af et validation principle, eftersom reglen må anses for at have en vejledende karakter ved fastlæggelsen af, hvad der kræves til konstateringen af et stiltiende lovvalg.¹⁴³

Danmark bestræber sig på at være et attraktivt forum for international voldgift. Det fremgår f.eks. direkte af forarbejderne til voldgiftsloven, at voldgiftsloven skulle ”*bidrage til, at Danmark fremstår som et attraktivt forum for international voldgift til gavn for dansk erhvervsliv*”.¹⁴⁴ I det omfang gyldighedsreglen tillægges vægt, fremmes parternes intention om voldgift, og flere tvister end ellers vil blive henvist til løsning ved voldgift. En sådan pro-voldgifts tilgang vil kunne bidrage til, at Danmark, i videre omfang end ellers, betragtes som et attraktivt forum for international voldgift.

Hverken New York-konventionen eller Modelloven foreskriver udtrykkeligt et validation principle. New York-konventionens Art V(1)(a) og Modellovens Art 36(1)(a)(i) indeholder en lovvalgsregel, men foreskriver alene, at der kan foretages stiltiende lovvalg, ikke hvordan det skal vurderes, om der er foretaget et stiltiende lovvalg. Ikke desto mindre er nogle af den opfattelse, at bestemmelserne *kræver* anvendelsen af et validation principle.¹⁴⁵ Dette synes for vidtgående, idet hverken ordlyd eller forarbejder støtter, at en sådan egentlig regel skulle være indeholdt.¹⁴⁶ Rettere kan det overvejes, om inddragelsen af et validation principle er i overensstemmelse med de generelle hensyn i regelsættene.

Flere forhold kan siges at tale for inddragelsen af et validation principle. Ifølge reglerne i både voldgiftsloven, New York-konventionen og Modelloven er det først og fremmest den lov som parterne – enten udtrykkeligt eller stiltiende – har valgt, der finder anvendelse ved vurderingen af voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed. Et validation principle kan siges blot at være udtryk for en vidtgående respekt af parternes stiltiende valg, idet parternes intention om tvistløsning ved voldgift fremmes.¹⁴⁷

Voldgiftsloven, Modelloven og New York-konventionen støtter generelt set fremmelsen af voldgiftsaftaler såvel som voldgiftskendelser. Udgangspunktet er, at en voldgiftsaftale er gyldig, og at en sag, der er rejst ved domstolene, afvises efter påstand. Der er ikke tale om en diskretionær beføjelse, medmindre sagen vurderes ugyldig m.v., så *skal* sagen afvises. En voldgiftskendelse kan også kun tilsidesættes eller nægtes anerkendelse eller fuldbyrdelse i en række udtømmende opregnede tilfælde. Tilsidesættelse samt nægtelse af anerkendelse eller fuldbyrdelse er desuden en diskretionær beføjelse for domstolen. Det fremgår af New York-konventionen og Modelloven, at ”*enforcement [...] may be refused*”.¹⁴⁸ Det fremgår af voldgiftsloven, at anerkendelse eller fuldbyrdelse ”*kan*” nægtes. Principielt er der således ikke noget til hinder for, at en dansk domstol – for at

¹⁴³ Se ovenfor under punkt 5.2. og 8.

¹⁴⁴ FT 2004-05 (2. samling) tillæg A s. 5272.

¹⁴⁵ *Born*: International Commercial Arbitration (2021) s. 619-622.

¹⁴⁶ *Chan/Yang* i Journal of International Arbitration (2020) 37-5 s. 635 (643).

¹⁴⁷ *Born*: International Commercial Arbitration (2021) s. 619.

¹⁴⁸ *Borris/Hennecke* i *Wolff* (ed): NYC (2019) s. 276-278.

undgå en tilsidesættelse eller en nægtelse af anerkendelse eller fuldbyrdelse – undlader at anvende den lov som parterne har valgt, såfremt denne lov medfører voldgiftsaftalens ugyldighed.¹⁴⁹ Inddragelsen af et validation principle vil ligeledes støtte op om at fremme voldgiftsaftaler og voldgiftskendelser, idet det vil medføre, at flere voldgiftsaftaler findes gyldige, hvorfor domstolen i færre tilfælde end ellers vil påtage sig jurisdiktion i stedet for at afvise sagen, og voldgiftskendelser i færre tilfælde vil kunne tilsidesættes eller nægtes anerkendelse eller fuldbyrdelse.

Ligesom det er tilfældet i engelsk ret, gælder der i dansk ret en almindelig fortolknings- og udfyldningsregel – den såkaldte gyldighedsregel – hvorefter en aftale, i tilfælde af fortolkningsvivl eller huller i aftalen, forsøges fortolket eller udfyldt således at aftalen opretholdes, idet dette må antages at være i overensstemmelse med parternes intentioner.¹⁵⁰ Tanken bag et validation principle er således ikke fremmed i dansk ret, tværtimod.

På den anden side er det tidligere nævnt, at jo flere forhold der kan inddrages i vurderingen af, om der er foretaget et stiltiende lovvalg, og jo videre adgangen dermed bliver til at konstatere, at der er foretaget et stiltiende lovvalg, jo mere nærmer vi os vurderingen forbundet med en helt anden lovvalgsregel, foreskrevet af den individualiserende metode, hvorefter den nærmeste tilknytning er afgørende.¹⁵¹ At inddrage subjektive omstændigheder, herunder intentionen om indgåelse af en gyldig voldgiftsaftale, er således ét skridt i retningen af den individualiserende metode og ét skridt væk fra lovvalgsreglen i voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led.

Flere andre forhold taler også imod, at en dansk domstol kan forventes at inddrage et validation principle. Det kan overvejes, om inddragelsen af én subjektiv omstændighed – parternes intention om at løse tvister ved voldgift – er ensbetydende med, at der også kan inddrages andre subjektive omstændigheder. Det virker mest nærliggende, at der ikke vil blive foretaget en grænsedragning i forhold til, hvilke intentioner der kan lægges vægt på, hvorfor subjektive omstændigheder i givet fald generelt set vil kunne inddrages. Det vil således indebære en klar afstandtagen fra reglen i Romkonventionens Art 3(1).

Den gyldighedsregel, der gælder i dansk ret, er desuden ikke uden grænser – heller ikke indenfor voldgiftsområdet. U 2012.3001 H er illustrativ i denne henseende, selvom sagen ikke vedrørte spørgsmålet om, hvorvidt der var foretaget et stiltiende lovvalg. Den materielle tvist angik retten til betaling af agenthonorar i en opsigelsesperiode. Den indstævnte påstod sagen afvist og gjorde i den forbindelse gældende, at dette skulle ske i medfør af voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt., idet der var aftalt voldgift. Det fremgik af voldgiftsaftalen, at tvister skulle afgøres ved voldgift i København i overensstemmelse med reglerne ifølge ”the Copenhagen Maritime Arbitrators Association”. Under sagen var der enighed om, at ”the Copenhagen Maritime Arbitrators Association” var ikke-eksisterende. Sø- og handelsretten nåede frem til, at en voldgiftssag ikke kunne gennemføres, jf. voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt. hvorfor sagen ikke afvistes. Det fremgår af deres præmisser, at retten ikke kunne udfylde aftalen, idet der ikke fandtes nogen dansk organisation, der ydede assistance til voldgift specielt inden for det maritime område. Højesteret stadfæstede dommen af de grunde der var anført af Sø- og handelsretten. Voldgift ved voldgiftsinstituttet må siges at være

¹⁴⁹ *Born*: International Commercial Arbitration (2021) s. 621.

¹⁵⁰ *Andersen/Madsen*: Aftaler og mellemmand (2017) s. 394-395.

¹⁵¹ Se oven for punkt 7. Se også *Marshall* i *Melbourne Journal of International Law* (2012) 13 s. 505 (511-513).

bedre stemmende med parternes intentioner end en civil sag for en dansk domstol. Voldgiftsinstituttet ligger i København og har nedsat et maritimt udvalg.¹⁵² Dommen kritiseres derfor også af flere for ikke at være tilstrækkeligt pro-voldgift.¹⁵³

Uanset at en inddragelse af et validation principle kunne være med til at gøre Danmark til et endnu mere attraktivt forum for international voldgift og uanset, at der ikke er noget egentligt til hinder for dette, så synes det usandsynligt, at danske domstole vil være villige til at inddrage dette princip. Mere sandsynligt er det, at danske domstole vil holde sig til reglen i Romkonventionens Art 3(1) og helt undlade inddragelsen af subjektive omstændigheder – herunder intentioner om tvistløsning ved voldgift muliggjort af en gyldig voldgiftsaftale – ved fastlæggelsen af et stiltiende lovvalg. Dermed undgås også en underminering af lovvalgsreglen i § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led.

9. Sammenfatning Del II

Et lovvalg vedrørende voldgiftsaftalen kan foretages stiltiende efter voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led. Hvorvidt dette er hensigtsmæssigt, kan der dog stilles spørgsmål ved. Retsstillingen bliver i hvert fald det mere usikker, idet der i en ellers håndfast lovvalgsregel introduceres et element af uforudsigelighed. Det er ikke til at sige med sikkerhed, hvilke omstændigheder en domstol i givet fald vil tillægge betydning, og hvor stor betydning de forskellige omstændigheder vil tillægges. Herudover minder vurderingen af, om der er foretaget et stiltiende lovvalg i større eller mindre grad om den vurdering, der er forbundet med en helt anden lovvalgsregel end den der følger af voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led, nemlig den individualiserende metode.

Det er mest nærliggende, at en dansk domstol vil støtte sig op ad Romkonventionens Art 3(1) i dens vurdering af, om der er foretaget et stiltiende lovvalg. Dette medfører, at et stiltiende lovvalg skal kunne konstateres med rimelig sikkerhed, og at der alene må lægges vægt på objektive – og ikke subjektive – omstændigheder. Det er bl.a. henset hertil og henset til, at der i praksis er set en begrænset tendens til at fortolke pro-voldgift, at et validation principle – hvorefter der lægges vægt på den subjektive omstændighed, at parterne har haft til hensigt, at tvister skulle afgøres ved voldgift, og at deres voldgiftsaftale derfor skulle være gyldig – ikke kan forventes at blive inddraget af danske domstole.

Et stiltiende lovvalg kan næppe konstateres med rimelig sikkerhed, såfremt der kun er én objektiv omstændighed der taler herfor. Dette gælder uanset om denne ene omstændighed er et generelt lovvalg for hovedkontrakten eller et valg af voldgiftens sæde. Hvis et generelt lovvalg for hovedkontrakten og et valg af voldgiftens sæde taler for anvendelsen af to forskellige love, er det heller ikke muligt at konstatere med rimelig sikkerhed, at der er foretaget et stiltiende lovvalg til fordel for en af de to love. I det tilfælde hvor både det generelle lovvalg for hovedkontrakten og valget af voldgiftens sæde taler for anvendelsen af den samme lov, er det derimod – under forudsætning af, at der ikke er andre omstændigheder, der peger i anden retning – nærliggende, at et stiltiende lovvalg til fordel for denne lov kan konstateres.

¹⁵² *Lett* i ET 2013.193.

¹⁵³ *Lett* i ET 2013.193; *Spiermann* i U 2013B.285.

I lyset af, at lovvalg kan foretages stiltiende, og hvor svært det er at forudsige, hvad udfaldet bliver af en domstols vurdering af, om der er foretaget et sådant stiltiende lovvalg, kan det kun undre, at der ikke er flere voldgiftsklausuler indeholdende et udtrykkeligt lovvalg for voldgiftsaftalen.

Konklusion og perspektivering

Formålet med denne afhandling har været at fastlægge gældende ret i relation til et spørgsmål, der i dansk ret anses for uafklaret, nemlig spørgsmålet om, hvilken lov der finder anvendelse, når en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed skal vurderes i tilfælde omfattet af voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt., dvs. når der er anlagt sag ved en dansk domstol og denne domstol – efter påstand om afvisning med henvisning til en aftale om voldgift – skal vurdere en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed.

Det er ikke muligt at give et endegyldigt svar herpå, førend en dansk domstol får lejlighed til at tage stilling hertil. Det kan dog konkluderes, ud fra analysen i denne afhandling, at det mest nærliggende er, at en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed i tilfælde omfattet af voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt. skal vurderes efter (1) den lov som ifølge parternes aftale finder anvendelse på voldgiftsaftalen (2), i mangel af sådan aftale, sædets lov, eller (3) hvis sædet ikke kan identificeres, den lov der følger af dansk international privatret.

Dette skyldes, at lovvalgsreglen indeholdt i voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a, 2. led, der angår en dansk domstols vurdering af en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed i forbindelse med en anmodning om nægtelse af anerkendelse eller fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse, må kunne udstrækkes til også at finde anvendelse i tilfælde omfattet af voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt.

Lovvalgsreglen er i øvrigt i fuldt ud i overensstemmelse med den tilsvarende, men udtrykkelige, lovvalgsregel i voldgiftsbekendtgørelsens § 11, stk. 2, der regulerer samme lovvalgsspørgsmål, såfremt der er tale om handelsvoldgift mellem personer eller selskaber, der har bopæl eller sæde i lande der har tiltrådt Genèvekonventionen.

Det er således først og fremmest, hvad parterne har aftalt, der er afgørende for, hvilken lov der finder anvendelse. Parterne kan træffe et stiltiende lovvalg, men formentlig skal vurderingen af, om der er truffet et stiltiende lovvalg ske i overensstemmelse med reglen i Romkonventionens Art 3(1). Det stiltiende lovvalg skal således kunne konstateres med rimelig sikkerhed, og det skal støttes alene på objektive – og ikke subjektive – omstændigheder. Dette er med til at sikre, at vurderingen af, om der er truffet et stiltiende lovvalg, ikke får karakter af en vurdering af, hvilket land kontrakten har sin nærmeste tilknytning til, som forbindes med en helt anden lovvalgsregel.

Det ville bidrage til større forudsigelighed, såfremt det fremgik udtrykkeligt af voldgiftsloven, hvilken lov der finder anvendelse når en voldgiftsaftales eksistens og gyldighed skal vurderes i tilfælde omfattet af voldgiftslovens § 8, stk. 1, 1. pkt. På nuværende tidspunkt er det svært at vurdere, om en sag, der anlægges ved en dansk domstol vil blive afvist med henvisning til en voldgiftsaftale, idet det ikke kan siges med sikkerhed, hvilken lov der anvendes ved vurderingen af voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed. Den part der forventer at tvisten skal løses ved voldgift kan få skuffet sine forventninger, såfremt sagen ikke afvises. Ligeledes kan den part der forventer, at tvisten ikke skal løses ved voldgift få skuffet sine forventninger, såfremt sagen afvises.

Eftersom vi befinder os inden for international voldgift, kræver fuldkommen forudsigelighed imidlertid, at der opstår international enighed om, hvilken lov der finder anvendelse. Hertil er der lang vej endnu. Der ses fortsat anvendt mange forskellige lovvalgsregler på det i denne afhandling behandlede lovvalgsspørgsmål.¹⁵⁴ Konsekvensen heraf er, at det i sidste ende afhænger af, hvilket retssystem man er i, om det er sædets lov, kontraktens lov eller en tredje lov, der finder anvendelse i mangel på et udtrykkeligt lovvalg.¹⁵⁵

Litteraturfortegnelse

Bøger

Andersen, Lennart Lyng og *Madsen*, Palle Bo: Aftaler og mellemænd, 7. udgave, Karnov Group, København, 2017.

- Citeret: ”*Andersen/Madsen: Aftaler og mellemænd (2017)*”

Berg, Albert Jan Van den: The New York Arbitration Convention of 1958 – Towards a Uniform Judicial Interpretation, T.M.C Asser Institute, The Hague, 1981.

- Citeret: “*Berg: The NYC of 1958 (1981)*”

Berger, Klaus Peter: ‘Re-Examining the Arbitration Agreement: Applicable Law Consensus or Confusion?’, bidrag til *Berg*, Albert Jan Van den (ed): ‘ICCA Congress series no.13 International Arbitration 2006: Back to Basics?’, ICCA og Kluwer Law International, 2006.

- Citeret: “*Berger i Back to Basics? (2006)*”

Bernardini, Piero: ‘Arbitration Clauses: Achieving Effectiveness in the Law Applicable to the Arbitration Clause’, bidrag til *Berg*, Albert Jan Van den (ed): ‘ICCA Congress Series no. 9 Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention’, ICCA og Kluwer Law International, 1999.

- Citeret: “*Bernardini i 40 Years of Application of the NYC (1999)*”

Binder, Peter: International Commercial Arbitration and Mediation in UNCITRAL Model Law Jurisdictions, 4. udgave, Kluwer Law International, 2019.

¹⁵⁴ *Born*: International Commercial Arbitration, (2021) s. 508-510.

¹⁵⁵ *Amir*: Report from the CIArb London’s Branch Keynote Speech (2021).

- Citeret: “*Binder: International Commercial Arbitration and Mediation in ML Jurisdictions (2019)*”

Blackaby, Nigel, Partasides, Constantine, Redfern, Alan og Hunter, Martin: Redfern and Hunter on International Arbitration, 6. udgave, Kluwer Law International, 2015.

- Citeret: “*Blackaby m.fl.: Redfern and Hunter on International Arbitration (2015)*”

Blessing, Marc: The Law Applicable to the Arbitration Clause, bidrag til Berg, Albert Jan Van den (ed): ‘ICCA Congress Series no. 9 Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention’, ICCA og Kluwer Law International, 1999.

- Citeret: “*Blessing i 40 Years of Application of the NYC (1999)*”

Born, Gary B.: International Commercial Arbitration, 3. udgave, Kluwer Law International, 2021.

- Citeret: “*Born: International Commercial Arbitration (2021)*”

Borum, O. A: Lovkonflikter, 6. udgave, G.E.C. Gads Forlag, København, 1967.

- *Borum: Lovkonflikter (1967)*

Evald, Jens: Juridisk teori, metode og videnskab, 2. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København, 2020.

- Citeret: “*Evald: Juridisk teori metode og videnskab (2020)*”

Glick, Ian og Niranjan, Venkatesan: Choosing the Law Governing the Arbitration Agreement, bidrag til Kaplan, Neil og Moser, Michael (eds): ‘Jurisdiction, Admissibility and Choice of Law in International Arbitration: Liber Amicorum Michael Pryles’, Kluwer Law International, 2018.

- Citeret: “*Glick/Niranjan i Liber Amicorum Michael Pryles (2018)*”

Hjejle, Bernt: Voldgift, 3. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1987.

- Citeret: “*Hjejle: Voldgift (1987)*”

Holtzmann, Howard M. og *Neuhaus*, Joseph: 'A Guide to the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration: Legislative History and Commentary', Kluwer Law International, 1995.

- Citeret: "*Holtzmann & Neuhaus: Legislative History and Commentary (1995)*"

Juul, Jakob og *Thommesen*, Peter Faurholdt: *Voldgiftsret*, 3. udgave, Karnov Group Denmark, København, 2017.

- Citeret: "*Juul/Thommesen: Voldgiftsret (2017)*"

Lando, Ole: *Kontraktstatuttet - The Proper Law of the Contract – Hovedpunkter af den internationale kontraktrets almindelige del*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København, 1962.

- Citeret: "*Lando: Kontraktstatuttet (1962)*"

Lew, Julian David Mathew: *The Law Applicable to the Form and Substance of the Arbitration Clause*, bidrag til *Berg*, Albert Jan Van den (ed): 'ICCA Congress Series no. 9 Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention', ICCA og Kluwer Law International, 1999.

- Citeret: "*Lew i 40 Years of Application of the NYC (1999)*"

Lew, Julian David Mathew, *Mistelis*, Loukas A. og *Kröll*, Stefan Michael: *Comparative International Commercial Arbitration*, Kluwer Law International, 2003.

- Citeret: "*Lew/Mistelis/Kröll: Comparative International Commercial Arbitration (2003)*"

Lookofsky, Joseph, *Hertz*, Ketilbjørn: *International privatret på formuerettens område*, 5. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København, 2015.

- Citeret: "*Lookofsky/Hertz: International privatret på formuerettens område (2015)*"

Miles, Wendy J. og *Goh*, Nelson: *A Principled Approach Towards the Law Governing Arbitration Agreements*, bidrag til *Kaplan*, Neil og *Moser*, Michael (eds): 'Jurisdiction, Admissibility and Choice of Law in International Arbitration: Liber Amicorum Michael Pryles', Kluwer Law International, 2018.

- Citeret: "*Miles/Goh i Liber Amicorum Michael Pryles (2018)*"

Nielsen, Peter Arnt: *International handelsret*, 3. udgave, Karnov Group, København 2015.

- Citeret: ”Nielsen: International handelsret (2015)”

Nielsen, Peter Arnt: International privat- og procesret, DJØF, København, 1997.

- Citeret: ”Nielsen: International privat- og procesret (1997)”

Nielsen, Peter Arnt, *Lett*, Jesper, *Bigaard*, Stig, *Pedersen*, Karsten Havkrog, *Kristoffersen*, Karsten og *Madsen*, Rasmus Møller: Reform af voldgiftsloven, Advokatsamfundet, København, 2003.

- Citeret: ”Nielsen m.fl.: Reform af VL (2003)”

Paulsson, Marike R. P.: The 1958 New York Convention in Action, Kluwer Law International, 2016.

- Citeret: “Paulsson: The 1958 NYC in Action (2016)”

Philip, Allan: Dansk International privat- og procesret, 3. udgave, Juristforbundets Forlag, København, 1976.

- Citeret: *Philip*: ”Dansk international privat- og procesret (1976)”

Philip, Allan: Europæisk International Privat- og Procesret, 2. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København, 1994.

- Citeret: ”Philip: Europæisk International Privat- og Procesret (1994)”

Schiersing, Niels: Voldgiftsloven med kommentarer, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København, 2016.

- Citeret: ”Schiersing: VL med kommentarer (2016)”

Schmidt, Torben Svénné: International formueret, 2. udgave, Thomson, København, 2000.

- Citeret: ”Schmidt: International formueret (2000)”

Siesby, Erik: Lærebog i international privatret – almindelig del og formueret, 2. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København, 1989.

- Citeret: ”*Siesby*: Lærebog i international privatret (1989)”

Wolff, Reinmar (ed): New York Convention Article-by-Article Commentary, 2. udgave, Verlag C.H.Beck, München, 2019.

- Citeret: *Borris/Hennecke* i *Wolff* (ed): NYC (2019)
- Citeret: *Wilske/Fox* i *Wolff* (ed): NYC (2019)

Artikler

Chan, Darius og *Yang*, Teo Jim: 'Ascertaining the Proper Law of an Arbitration Agreement: The Artificiality of Inferring Intention When There is None', i *Journal of International Arbitration*, vol. 37-5, 2020, s. 635.

- Citeret: ”*Chan/Yang* i *Journal of International Arbitration* (2020) 37-5 s. 635”

Choi, Dongdoo: Choice of Law Rules Applicable for International Arbitration Agreements, i *Asian International Arbitration Journal*, vol. 11-2, 2015, s. 105.

- Citeret: “*Choi* i *Asian International Arbitration Journal* (2015) 11-2 s. 105”

Gomard, Bernhard: Noget om kontraktstatuttet, i U 1963B.81.

- Citeret: ”*Gomard* i U 1963B.81”

Grover, Neeraj: 'Dilemma of the proper law of the arbitration agreement: An approach towards unification of applicable laws', i *Singapore Law Review*, vol. 32, 2014, s. 227.

- Citeret: “*Grover* i *Singapore Law Review* (2014) 32 s. 227”

Hascher, Dominique: European Convention on International Commercial Arbitration (European Convention, 1961) – Commentary, i *ICCA Yearbook Commercial Arbitration*, vol. 20, 1995, s. 1006.

- Citeret: “*Hascher* i *Yearbook Commercial Arbitration* (1995) 20 s. 1006”

Lett, Jesper: Højesteretsdom om fortolkning af uklar voldgiftsaftale er i strid med international domstolspraksis, i ET 2013.193.

- Citeret: ”*Lett* i ET 2013.193”

Marshall, Reconsidering the Proper Law of the Contract, i Melbourne Journal of International Law, vol. 13, 2012, s. 505.

- Citeret: “*Marshall* i Melbourne Journal of International Law (2012) 13 s. 505”

Nazzini, Renato: ‘The law applicable to the arbitration agreement: Towards transnational principles’, i International and Comparative Law Quarterly, vol. 65-3, 2016, s. 681.

- Citeret: “*Nazzini* i International and Comparative Law Quarterly (2016) 65-3 s. 681”

Offersen, René: Nægtelse af anerkendelse eller fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse afsagt i udlandet begrundet i voldgiftsaftalens manglende eksistens, i U 2018B.27.

- Citeret: ”*Offersen* i U 2018B.27”

Parker, Louise: Kontraktstatuttet for internationale voldgiftsaftaler, i U 2019B.100.

- Citeret: ”*Parker* i U 2019B.100”

Sanders, Pieter: A Twenty Years' Review of the Convention on Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, i The International Lawyer, vol. 13-2, 1979, s. 149.

- Citeret: ”*Sanders* i The International Lawyer (1979) 13-2 s. 269”

Schiersing, Niels: Om voldgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 1, litra a - nogle kommentarer til Østre Landsrets kendelse af 22. november 2010, i U 2011B.367.

- Citeret: ”*Schiersing* i U 2011B.367”

Spiermann, Ole: Et attraktivt forum for international voldgift, i U 2013B.285.

- Citeret: ”*Spiermann* i U 2013B.285”

Yang, Fan: ‘The Proper Law of the Arbitration Agreement: Mainland Chinese and English Law Compared’, i LCIA Arbitration International, vol. 33-1, 2017, s. 121.

- Citeret: “*Yang* i Arbitration International (2017) 32-1 s. 121”

Yüksel, Burco: The Relevance of the Rome I Regulation to International Commercial Arbitration in the European Union, i Journal of Private International Law, vol. 7-1, 2011, s. 149.

- Citeret: “*Yüksel* i Journal of Private International Law (2011) 7-1 s. 149”

Blogposts

Amir, Ibrahim: ‘The Proper Law of the Arbitration Agreement: A Comparative Law Perspective: A Report from the CIArb London’s Branch Keynote Speech 2021’, 2021, senest tilgået den 30. maj 2021 via <http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2021/05/21/the-proper-law-of-the-arbitration-agreement-a-comparative-law-perspective-a-report-from-the-ciarb-londons-branch-key-note-speech-2021/>

- Citeret: ”*Amir*: Report from the CIArb London’s Branch Keynote Speech (2021).”

Dansk retspraksis

U 1935.82 H

U 1939.296 H

U 2012.3001 H

U 2017.345 Ø

Udenlandsk retspraksis

Citeret:

Della Sanara Kustvaart v Fallimento Cap. Giovanni Coppola

Reference:

Jurisdiktion: Italien
Court of appeal of Genoa
[Dom af 3. februar 1990]
Della Sanara Kustvaart - Bevrachting & Overslagbedrijf BV v. Fallimento Cap. Giovanni Coppola srl, in liquidation
Tilgængelig: Berg, Albert Jan Van den (ed): ICCA Yearbook Commercial Arbitration, vol. 17, 1992, s. 542.

Enka v Chubb

Jurisdiktion: UK
Supreme Court of the United Kingdom
[Dom af 9. oktober 2020]
Enka Insaat Ve Sanayi AS v OOO Insurance Company Chubb
Tilgængelig: <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2020-0091-judgment.pdf> senest tilgået den 30. maj 2021.

<i>Insurance Company v Reinsurance Company</i>	<p>Jurisdiktion: Schweiz Federal Supreme Court of Switzerland [Dom af 21. marts 1995] <i>Insurance Company v Reinsurance Company</i> Tilgængelig: Berg, Albert Jan Van den (ed): ICCA Yearbook Commercial Arbitration, vol. 22, 1997, s. 800.</p>
<i>Kabab-Ji SAL v. Kout Food Group</i>	<p>Jurisdiktion: UK Court of Appeal of England and Wales, Civil Division [Dom af 20. januar 2020] <i>Kabab-Ji SAL v. Kout Food Group</i> Tilgængelig: Schill, Stephan W. (ed): ICCA Yearbook Commercial Arbitration, vol. 45, 2020, s. 438.</p>
<i>Kout Food Group v. Kabab S.A.L</i>	<p>Jurisdiktion: Frankrig Court of Appeal of Paris [Dom af 23. juni 2020] <i>Kout Food Group v. Kabab S.A.L.</i> Tilgængelig: Schill, Stephan W. (ed): ICCA Yearbook Commercial Arbitration, vol. 45, 2020, s. 589.</p>
<i>Meadows Indemnity v. Baccala & Shoop</i>	<p>Jurisdiktion: USA United States District Court, Eastern District of New York [Dom af 29. marts 1991] <i>Meadows Indemnity Company Limited v Baccala & Shoop Insurance Services, Inc. and others</i> Tilgængelig: Berg, Albert Jan Van den (ed): ICCA Yearbook Commercial Arbitration, vol. 17, 1992, s. 686.</p>
<i>Rhone v. Lauro I</i>	<p>Jurisdiktion: USA United States Court of Appeals, Third Circuit [Dom af 6. juli 1983] <i>Rhone Méditerranée Compagnia francese di assicurazioni e riassicurazioni v Achille Lauro et al.</i> Tilgængelig: Sanders, Pieter (ed): ICCA Yearbook Commercial Arbitration, vol. 9, 1984, s. 474.</p>
<i>Sulamérica v Enesa</i>	<p>Jurisdiktion: UK Court of Appeal of England and Wales, Civil Division [Dom af 16. maj 2012] <i>Sulamérica Cia Nacional de Seguros S.A. et al v Enesa Engenharia S.A. et al</i> Tilgængelig: Berg, Albert Jan Van den (ed): ICCA Yearbook Commercial Arbitration, vol 37, 2012, s. 464.</p>

Love, bekendtgørelser og konventioner samt deres forkortelser

Voldgiftsloven	Lov nr. 533 af 24. juni 2005 om voldgift som ændret ved lov nr. 106 af 26. februar 2008.
Modelloven	United Nations Commission on Trade Law (UNCITRAL) Model Law on International Commercial Arbitration, 1985, uden ændringerne hertil fra 2006.
New York-konventionen	United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, New York, 10. Juni 1958.
Voldgiftsbekendtgørelsen	Bekendtgørelse nr. 117 af 7. marts 1973 om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser og om international handelsvoldgift som ændret ved bekendtgørelse nr. 462 af 9. september 1975.
Genévekonventionen	The European Convention on International Commercial Arbitration, Genève, 21. April 1961.
Romkonventionen	Konvention om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktretlige forpligtigelser, Rom, 19. juni 1980.
Rom I	Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) Nr. 593/2008 om lovvalsregler for kontraktlige forpligtigelser (Rom I).
Inkorporeringsloven (Romkonventionen)	Lov nr. 188 af 9. maj 1984 om gennemførelse af konvention om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktretlige forpligtigelser, m.v. hvis senere ændringer nu er samlet i love bekendtgørelse nr. 139 af 17. februar 2014.

Forarbejder m.v.

FT 2004/05 (2. samling) tillæg A s. 5245 ff.

FT 1983/84 (2. samling) tillæg A spalte 127 ff.

E/CONF.26/SR.14

- Senest tilgået den 30. maj 2021 via <https://undocs.org/E/CONF.26/SR.14>

E/CONF.26/SR.21

- Senest tilgået den 30. maj 2021 via <https://undocs.org/E/CONF.26/SR.21>

E/CONF.26/L.52

- Senest tilgået den 30. maj 2021 via <https://undocs.org/E/CONF.26/L.52>

E.CONF.27/L.54

- Senest tilgået den 30. maj 2021 via <https://undocs.org/E/CONF.26/L.54>

E/CONF.26/L.59

- Senest tilgået den 30. maj 2021 via <https://undocs.org/E/CONF.26/L.59>

A/CN.9/264

- Senest tilgået den 30. maj 2021 via <https://undocs.org/en/A/CN.9/264>

EFT 1980 C 282 af 31. oktober 1980

- Senest tilgået den 30. maj 2021 via <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1980:282:FULL&from=DA>

Øvrige

https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration/status.

- Senest tilgået den 30. maj 2021.

https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/conventions/foreign_arbitral_awards/status2

- Senest tilgået den 30. maj 2021.

https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXII-2&chapter=22&clang=_en

- Senest tilgået den 30. maj 2021.